

Материали по археологията на България.

Стъ В. Добруски.

I. Тракийски конници.

Въ пълногата Тракия и Македония, а отчасти и въ други области на Балканския полуостровъ, перѣдко се срѣщатъ паметници, наречени „тракийски конници“. Подъ това название разбираме опѣзъ антични релефи, които изобразяватъ митичния тракийски герой, отчасти и богове и героизувани мъртъвци въ подобие на конници. Конниците биватъ пзвани върху мраморни плочи, отъ които най-малкитѣ сж едватъ единъ диаметръ високи и широки, но срѣщатъ се и грамадни релефи на конници въ естествена голѣмина, издѣлвани по скални стѣни, както е известниятъ релефъ на тракийския конникъ на една скала до с. Мадара въ Шуменско и ози, които се съхраняватъ въ императорския музей въ Цариградъ.¹⁾

Конникътъ се изобразява различно: ту ѣздець, ту вързенець до коня си и то *на десно*; придружава го неговото куче; отъ прѣдъ конника стърчи дръвче, около което се овива змия, съ глава насочена къмъ главата на коня; често конникътъ е прѣдставенъ като ловецъ; той хвърля върху глангъ кратко копие, което държи въ десната си ръка; въ такава ловджийска сцена участвуватъ и други животни: еленъ, левъ и мечка. Въ пѣколко случая прѣдъ конника стон една или по-вече женски фигури съ було на глава; има и релефи съ образи на поклонници и молителни (*adorantes*), които сѣдватъ героя или стомятъ прѣдъ него, съ рѣдѣ прострѣни въ знакъ на молитва. Конникътъ или е голъ, или облѣченъ въ кратъкъ, тѣсенъ хитонъ или туника,

¹⁾ Вж. *Reinach S.*, Catalogue du Musée impérial d'antiquités, Constantinople à la Direction du Musée 1882, стр. 19, № 122, дѣто е описанъ цариградскитъ конникъ: „Тѣмъ барелефъ стувень на три ежа, 1-77 м високи. Паярени въ Селуеското пристанище. Въ срѣдата конникъ придруженъ отъ двама конници, ображени съ мечове, и последванъ отъ кучето си; конникътъ се сѣдва върху единъ глангъ (два свива), който го причака до едно дръвче, около което се овива змия. Знаменито римско произведение, което се вижда малко грубо, защото било назначено да се гледа отдалечъ и отдалу вгорѣ.“ — Останалитѣ тракийски конници на сѣкия музей сж описани водъ № 230, и сѣдъ. Релефъ до с. Мадара описанъ Kariüz, Donabudgarich III, стр. 114.

която е прѣдясана; отъ плещитѣ му се развѣва кжсата македонска хламида.²⁾

Подъ рельефа или надъ него бива издѣлбанъ надписъ, който обяснява значението на рельефа, обикновено надписъ: Κυρίῳ ἦρωι или просто Κυρίῳ, подиръ което слѣдва собственото име на героя, комуто рельефътъ билъ посветенъ; Κυρίῳ ἦρωι значи: „на Господа героя“, „на Бога героя“. Въ много случаи собственото име на героя е изоставено. Подиръ това слѣдва името на пожертвувателя (ектатора) на рельефа. Надписътъ се свършва съ думата εὐχῆν, нѣкои пакъ зависима отъ глагола ἀνέδημεν или съ формулата εὐξάμενος ἀνέδημεν. Въ нѣкои надписи е показано, защо билъ обреченъ рельефътъ на героя: ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἰδίων, εὐξάμενος καὶ ἐπιτυχῶν и под.

Епитетътъ Κύριος вмѣсто θεός е твърдѣ обикновенъ въ тракийскитѣ паметници, които го прилагатъ не само къмъ имената на героитѣ, но и на първостепеннитѣ божества, и така се срѣща: Κυρίῳ Δί, Κυρίῳ Ἦρᾷ, Κυρίῳ Ἀπόλλωνι. Аналогични примѣри съдържатъ и латински надписи отъ тракийско произхождение, така напримѣръ въ единъ надписъ, намѣренъ въ Римъ, въ който се споменува за пожертвуванье, направено на бога Аполона отъ единъ тракиецъ, се чете: Deo domino Apollini Vergulesi.³⁾

По-голяма частъ отъ рельефи съ конници прѣдставятъ митични герои, почитани отъ тракийцитѣ като богове; това доказва надписътъ Κυρίῳ ἦρωι, който се намира върху такива рельефи. Както вече е казано по-горѣ, въ много случаи собственото име на героя е изоставено по причина, че рельефътъ билъ посветенъ и обреченъ на общоизвѣстния мѣстенъ герой или светецъ, на когото името само по себе си се разбирало отъ мѣстото, дѣто рельефътъ билъ поставенъ, и дѣто имало храмъ, светилище или оброчище на сѣщия герой.

Релефи съ конници се посветавали на „Бога героя“ ex voto, както става сега съ иконитѣ въ православнитѣ църкви, и се поставяли въ храмове и светилища на героитѣ. За съществуванъето на такива светилища въ Тракия свидѣлствуватъ вече

²⁾ Χιτὼν, латински tunica, е долната дреха гръцка и римска, която по употребението си отговаря на сегашната риза или кошуля. — Хламида — χλαμῖς е кратка и лека памѣтка или мантия, изпърво народна носия на тесалийцитѣ и македонцитѣ, отдѣто се разпространила и въ другитѣ части на Гръция и е била горна дреха на конницитѣ; тя се просто памѣтвала и на гърдитѣ сколчавала съ фибула. Срав. Rich, Dictionnaire des antiquités grecques et romaines подъ думитѣ: tunica и chlamys.

³⁾ Сравни Dumont A., Rapport sur un voyage archéologique en Thrace p. 80 и Corpus inscriptionum latinarum VI, 2798. — Французкиятъ археологъ Albert Dumont е първиятъ, който въ своитѣ известни съчинения по археологията на Тракия: Rapport sur un voyage archéologique en Thrace, Paris 1871 и Inscriptions et monuments figurés de la Thrace. Paris 1876, показва култа на тракийския герой като народенъ богъ тракийски, изобразенъ въ подобие на конникъ, ловещъ диви звѣрове, и доказа, че култътъ на този герой билъ замѣненъ съ почитанъето на св. Георги. Отъ Дюмона произхожда и названието cavalier thrace; Roscher, Lexicon der griech. und rom. Mythologie, употребява термина Reiter-heros.

пъкано археологически находки. Първо такъво светилище открил Дюмонъ въ Баткунъ, дѣто въ развалинитѣ на едно мако светилище се намърели по-вече отъ десетъ релефа, прѣдставлящи тракийския конникъ, б-въ надписи.⁴⁾ Това мѣсто на Дюмона потвърждаватъ и по-послѣпнитѣ колективни находки на тракийскитѣ конници въ с. Динклин, Харманлийска околия, с. Акча-кайръкъ въ Кърджалийско, въ с. Имрли, Сливенско, и въ с. Ковачовецъ, Разградско, които по-долу ще се опишатъ. Барелефи съ конници сж най-обикновени старини, които се намиратъ изъ България при много археологически находки; това доказва, колко общъ и популяренъ е билъ культътъ на тракийския герой — конникъ между тракийцитѣ. Культътъ на този герой не е прѣстапвалъ, и слѣдъ като се разпространило християнството въ Тракия и съседнитѣ ѝ страни; тракийскитѣ герои — конници веднага били смѣсени съ светитѣ патрѣбители на чудовищитѣ лампи, съ св. Георги⁵⁾ и св. Димитри. Народното благочестие zelo да се покланя на езическо образи, на които то е пазвило значението. Подобно смѣвяване или аналогично приспособление е стапало съ тракийския пѣвецъ, Орфея, който съ пѣснитѣ си трогвалъ и привлчавалъ дивитѣ звѣрове, и съ божества, наречени *κισφόροι*, спрѣтъ рудокопи, които се изобразявали, какъ посѣтъ агне или овенъ на раменитѣ, си като: Хермесъ, Аполонъ и др. пѣкон; ранното християнство приело образитѣ на тие божества за прототици на „Добрния пастиръ“. Сходството на тракийския герой — конникъ съ св. Георги е такъво, щото имаме основание да прѣдполагаме, че тракийскиятъ конникъ, който убива дивни звѣрове съ копнето си, е послужилъ на първитѣ християнски образопеци за модель на св. Георги.⁶⁾

Релефитѣ съ тракийския конникъ обикновено сж надѣлаши просто и първобитно отъ нескусна ръка на селски, провинциални каменодрѣлци, и то — просто, защото били пазначени за селски светилища и оброчища на геронитѣ изъ Тракия; но сръщатъ се и конници, които се отличаватъ съ художествена направа; къмъ такива принадлежатъ оскѣнитѣ други описаниятъ

⁴⁾ Сравни Dumont, Rapport etc. p. 31 и Inscriptions p. 71.

⁵⁾ До днесъ народътъ счита релефитѣ на геронитѣ -- конници за образи на св. Георги. Въ с. Баландерс, Т.-Пазарджишко, плочка съ конникъ се почита въ църквата като св. Георги. Dumont, Inscriptions № 22. Въ Пловдивъ — плочка съ конникъ и надписъ: Κόζιος ἄγιος и Πράξις Ἀβλοστράτος εὐχύς; прѣдъ името Πράξις въ ново време билъ издѣлванъ кръстъ. Също № 32. Въ ерменската църква св. Георги въ Пловдивъ прѣдъ релефа на героя -- конникъ палкитѣ свѣци, защото го иматъ за св. Георги. Също № 57. Въ църквата св. Георги въ Ямболъ въ махалата „Каргона“ плочка съ конникъ е зазирана въ зида до иконостаса, ука като св. Георги. Лисеѣк, Arch. orig. Mitth. 1889. стр. 132. Въ манастира св. Георги до с. Веланица до Пловдивъ въ тамошната църква служи за подирѣголенъ камъкъ аптисенъ жертвеникъ съ изображение на тракийския конникъ.

⁶⁾ Сравни Bayet C., Part byzant., стр. 80. Revue archéologique I стр. 179 - 185. Dumont, Atlas votif grecs en Thrace и Rapport стр. 31, казва: „Въ тракийскитѣ позети тии наречениятъ византийски стилъ се начева вече въ второто столѣтие сабдъ Р. Хр.“

по-горѣ релефъ на Цариградския Музей и нѣколко релефи на Соф. Нар. Музей, които по-долу ще бждѣтъ споменѣти.

Но релефитѣ съ тракийския конникъ не прѣдставятъ само митичнитѣ тракийски герои; нѣкои надписи на тие релефи показватъ, че тѣ се отнасятъ отъ части и къмъ култа на героизувани мъртвѣци. Въ това отношение е забѣлѣжителенъ античниятъ жертвеникъ, описанъ отъ Dumont, Inscr. № 27. Жертвеникътъ служи сега за подпрѣстоленъ камъкъ въ манастира св. Георги до с. Белащица. Върху жертвеника сж издѣлбани образи на конници и надписъ: Ἀλέξανδρος Φιλίππου Ἀγοραῖος τοῖς τέκνοις ἑαυτοῦ.⁷⁾ Отъ Македония е познато изображението на герой-конникъ, издѣлбано върху единъ жертвеникъ, който е служилъ на набожната дружина на Бакха Тазибастана за принасянье ежегоднитѣ жертви (задушница, поменъ) върху гроба на Луция, робъ-економъ на Цеза Виктор; върху сжщия жертвеникъ се чете надгробенъ надписъ, който начева съ формулата: Diis inferis Manibus.⁸⁾ Не по-малко е важенъ другъ единъ надписъ на единъ голѣмъ саркофагъ, въ който били погребени баща и синъ. Бащата завѣщава на тиязотитѣ (жреци) на сжщия Бакхъ извѣстна сума, за която ежегодно да правѣтъ поменъ за него прѣвъ Росалскитѣ празници.

Не по-малко любопитенъ е единъ надгробенъ камъкъ отъ Воденъ въ Македония, върху който се намира надгробенъ надписъ, заедно съ изображение на конника; подъ коня е куче, което напада мечка и нѣблизо — змия.⁹⁾ При това не трѣбва да забравяме, че култътъ на героитѣ, които, споредъ въззрѣнїята на древнитѣ, били славни мъртвѣци на отдавнашни врѣмена, не е билъ нищо друго, освѣнъ единъ видъ по-високъ култъ на умрѣлитѣ.

Както сж се почитали славнитѣ митични герои, така по лека лека захванѣли да отдаватъ геройска почитъ на славнитѣ съврѣмenni мъртвѣци, които били причислени между ἥρωες и на които така сжщо се принасяли жертви и посвещавали оброчни релефи съ подобни изображения, както на героитѣ. При тази тѣсна свѣзка между култа на героитѣ и героизуванитѣ мъртвѣци не можемъ категорично да утвѣрждаваме, че релефитѣ съ тракийския конникъ прѣдставятъ само тракийскитѣ герои, а трѣбва да се присѣдинимъ къмъ мнѣнието, че дѣйствително по-голѣмата частъ отъ тракийскитѣ конници сж образи на

⁷⁾ Въ приведенн тукъ примѣръ τοῖς τέκνοις ἑαυτοῦ може и друголче да се обясни: то може да значи, че пожертвувателитѣ обрекълъ жертвеника на герой-конници за добро, спасение или под. на чедата си. Дател. над. въ този случай допуца подобно тълкуванье.

⁸⁾ Сравнн *Peuzey et Daumet*, Mission archéologique de Macédoine стр. 151—6 и *Tomaschek*, Sitzungsberichte der Akademie in Wien, 1868, стр. 373—4.

⁹⁾ Срав. *Archaeol. epigr. Mittheilungen* 1888, стр. 191.

тракийскитѣ герои, но при това нѣкои отъ тия паметници се отнасятъ къмъ култа на героизуванитѣ мъртвѣци.¹⁰⁾

Надписитѣ на нѣкои релефи съ конници показватъ, че тѣ били посветени не на изображения герой, а на Аполона и Диоскуритѣ;¹¹⁾ такива релефи вѣроятно били поставени въ светилищата на тие богове или пъкъ можемъ да прѣдолагаме, че тракийцитѣ си прѣдставяли тие богове като конници, на ловъ; героятъ-конникъ е билъ до толкова популяренъ, и неговиятъ култъ така разпространенъ между тракийцитѣ, щото тѣ само подъ образа на народния герой-конникъ могли да се прѣдставятъ и други нѣкои божества.

Сжщитѣ типове на конници както въ Тракия се срѣщатъ и по островитѣ Лесбосъ, Лемносъ и Тасосъ.¹²⁾ Въ Илирия конникътъ се явява обржженъ съ дълго копье;¹³⁾ βουκράμιον, сирѣчь волска глава, която е издълбана надъ релефа, свидѣтелствува за оброчното значение на релефа.

Извѣстнитѣ отъ Македония примѣри прѣдставятъ сцена отъ ловъ на глиганъ и змия, която се овива около дрѣвче; тия релефи безъ изключение бидохъ посветени на героизувани мъртвѣци.¹⁴⁾ Многобройни конници били открити въ Тесалия, отечеството на кентауритѣ; надписитѣ на тѣхъ показватъ, че тѣ се отнасятъ къмъ героизувани мъртвѣци.¹⁵⁾ Покрай Тракия най-многобройни релефи съ конници е произвела Беотия. Каталогътъ на беотийскитѣ скулптури описва не по-малко отъ 52 екземпляри.¹⁶⁾ По-голѣмата частъ отъ беотийскитѣ конници сж издълбани на малки жертвеници, които били назначени за принасянье жертвата, изобразена на тѣхъ. Прѣдъ жертвеника, на който пламти жертвениятъ пламъкъ, виждаме въоржжения герой, въздещъ или стоещъ до коня си; едната ржка на героя е прострѣна за знакъ, че благоволно приема жертвата, когато конятъ съ прѣдното копито настѣпва края на олтаря. Доста често се срѣща и женска фигура, която налива вино отъ единъ сждъ; има и релефи съ молители. Ловджийската сцена, която е толкова характеристична и обикновена въ тракийскитѣ релефи съ конници, е изобразена само на единъ релефъ отъ Танагра. Надписитѣ на тия релефи означаватъ конниците

¹⁰⁾ Справ. *Reinach*, Catalogue стр. 34, и *Chroniques d'Orient*, стр. 42 89—91, дѣто се споменува плочка съ конникъ, куче и глиганъ, памѣрена на островъ Тасосъ съ надгробенъ надписъ: *Σβυτροφός Συβτροφῶν χαίρει*.

¹¹⁾ Справ. *Dumont*, *Inscr.* № 40, 61 а и бр. 1, 2, 6, 52, на настоящата статия.

¹²⁾ Справ. *Conze*, *Reisen auf den Inseln des Thrakischen Meeres* 29. таб. 10. 8; 66. таб. 10. 6; 109. 111. таб. 18. 5; 31 таб. 15. 1.

¹³⁾ *Heuzey*, *Mission arch.* стр. 399 таб. 81. 4.

¹⁴⁾ *Heuzey et Daumet*, *Mission*, стр. 235, 106. *Bormann*, *Arch. epigr. Mitth. aus Oesterr.* 1888 стр. 191. 12.

¹⁵⁾ Сравни *Roscher*, *Ausführliches Lexicon der griechischen und römischen Mythologie*, статията: *Heros*.

¹⁶⁾ *Koerte*, *Die antiken Sculpturen aus Boeotien*, № 93—145.

като *ήρωες*; но дали съ това се мислятъ митични герои, или героизувани мъртъвци, не може положително да се каже; понеже въ тия надписи не се срѣщатъ собствени имена на извѣстнитѣ митични герои, може да се прѣдполага, че релiefeнитѣ били посветени на героизувани мъртъвци. Въ Атика и Арголида само се намиратъ релiefe съ конници; отъ Арголида за насъ е интересенъ единъ релiefe съ конникъ, който лови гмигавъ; прѣдъ конника стои жертвеникъ и дръвче, около което се обвива змия. Конникитѣ отъ Мала Азия по-вечето се отнасятъ до героизувани мъртъвци; въ Кизикъ билъ намѣренъ релiefe, който, споредъ надписа на него, билъ поставенъ въ храма на Аполлона; но особено забѣлжителенъ е релiefeтъ отъ Колосъ, дѣто подъ образа на конника има надписъ: *Γαίῳ Γερμανικῷ Καίσαρι αὐτοκράτορι*. Релiefeитѣ отъ Фригия и Пизидия означаватъ конника като *θεὸς ὁσίων*.

Отъ този краткъ прѣгледъ виждаме, че изображаването на героя като конникъ било извѣстно и разпространено не само въ Гърция, но и въ сѣвернитѣ ѝ страни, особено въ Македония и Тракия, дѣто героитѣ сѣ прѣдставени като конници на ловъ. Въ този видъ се изображавали не само митични герои, но отчасти и героизувани мъртъвци и нѣкои богове.¹⁷⁾ Въ всѣки случай релiefe съ конници сѣ паметници оброчни (votivi), както показва прибавката *εὐχῆ* или съотвѣтната на нея формула, която срѣщаме тѣи често въ надписитѣ и като таква се поставяли тамъ, дѣто се принасяли жертви на изображениа богъ или герой, слѣдователно въ светилища и оброчница на героитѣ, и върху гробове, могили и гробници на героизуванитѣ мъртъвци, въ честта на които се извършвали помени и задушници. Дѣто не е имало храмъ на извѣстния герой, тамъ релiefeитѣ съ конници се поставяли въ храмове на други богове, както напр. на Аполлона.

По-горѣ вече забѣлжихме, какъ бива изображенъ тракийскиятъ герой. Конятъ е неговъ нераздѣлимъ другаръ; тракийецътъ не е могълъ да сѣ прѣдстави свонитѣ герои освѣнъ като конници на ловъ. Ловътъ и ѣзденето на конъ, на които тѣи страстно се прѣдавали тракийскитѣ първенци и юнаци, били прѣнесени на героитѣ. Вече Хомеръ въ *Илиада*, пѣсень XIII, стихъ 4. славн Тракия като страна на пѣргави ѣздачи и конекротители, като казва:

¹⁷⁾ Забѣлжителенъ е вогнииятъ надписъ отъ Томи (сега Кюстендже), въ който Юпитеръ има свитета на герой: *Jupiter Optimus Maximus heros*. Други призебри привежда Mordtmann. *Revue archéologique* 1878. Novembre, стр. 295 - 6. и Dumont, *Mélanges d'archéologie* стр. 512. Въ гръцката митология героитѣ Мелеагър и Хиполитъ само се изображаватъ като ловци, и нѣма съмнѣние, че сравнителната митология ще успѣе да обясни свързката на тракийския герой-конникъ съ прочутитѣ ловци на гръцката митология, като Мелеагра, Хиполита, Ориона и др., и съ свѣтцитѣ на християнската религия като св. Георги, св. Хубертъ и др. Сравни Mordtmann стр. 296.

Νόσφιν ἐφ' ἱπποπόδων Θρηκῶν καθορώμενος αἶαν.

Също така се произпаса Хомеръ въ пѣсенъ XIV. ст. 27.

Σεῦατο ἐφ' ἱπποπόδων Θρηκῶν ὄρεα νιφέντα.

Както въ Атени, така и въ Тракии коневодството (ἵπποτροφία) се считало за благородно занятие, и сж извѣстни многобройнитѣ имена сложни съ ἵππος. Софоклъ въ своя Тегеус, като споменува, че "Πῆλος ε φίλιππος θραξὶ πρέσβιστον σέβας, дава на тракийцитѣ епитета φίλιπποι, сирѣчь любители на конѣ, ѣздачи (Sophocles, Fragment. 428).

Също и кучето е вѣренъ другаръ и любимо животно на героя: ту придружава господаря си на ловъ, ту весело подскача къмъ него или по другъ начинъ участвува въ изобразената на реліефа сцена. Въ старитѣ вѣкове конь и куче бивали клани на гроба на господари си, за да може той да имъ се наслаждава и на онзи свѣтъ.

Може би, този обичай не е останжлъ безъ влияние върху изобразяванъето герои като конници на ловъ.

Колкото се отгаса до змията, която се овива около дръвчето, стоеще прѣдъ конника, знаемъ, че тя е постоянь атрибутъ на хтоническитѣ (земни) сжщества и особено на героитѣ, които се броиктѣ между тѣхъ. Народното прѣдание считало героитѣ за човѣци на отдавнашно минжло. Мѣстото, дѣто се почитали героитѣ, се считало за тѣхенъ гробъ; сжщо и могилитѣ, които произхождали отъ незапамтени врѣмена, били гробове на героитѣ, въобще гробътъ въ отечествената почва се считалъ за посмъртно жилище на героя; по тази причина много народи въ старитѣ вѣкове устроявали гробове като истински жилища. Отъ земното свойство на героя излива свързката му съсъ змията, която живѣе въ земнитѣ дупки и скалнитѣ пукнжтини. Отъ тайнственото появяванъе и изчезванъе на змията се породила вѣрата, че змията има демоническа сила и че се родила изъ земята. По тази причина змията естествено станжла постоянь атрибутъ на земнитѣ сжщества и на героитѣ и се считала за пазителка на тѣхното подземно жилище и на светилището, въ което се почиталъ извѣстенъ герой; въ нейното появленіе народътъ виждалъ даже демоническо появленіе на самия герой.¹⁸⁾

¹⁸⁾ Roscher, Lexicon der Mythologie стр. 24 66 и слѣд. Изображеніята на змитѣ сж твърде чести особено на монетитѣ, сбчени въ градоветѣ на древна Тракия: Sardica, Pautalia, Philippiropolis, Hadrianopolis, Anchialus, Nicopolis ad Nestum, Nicopolis ad Istrum, Marcianopolis, Plotinopolis. Освбъз това срав. Heuzey, Mission стр. 217. и 326. бѣлжжи за култа на змитѣ въ древна Македония. -- До днесъ змитѣ завзематъ важно мѣсто въ българскитѣ народни вѣрвания. Срав. Ирекѣвъ, Cesty po Bulharsku стр. 274 и Каранювъ, Пер. Ст. 9. 129.

На слѣдующитѣ страници сж описани неиздадени до сега плочки съ тракийски коиници, отъ които дѣтъ сж посветени на бога Аполона, както показватъ надписитѣ на тѣхъ. Споредъ събранитѣ до сега свѣдѣния, релефитѣ били намѣрени въ развалинитѣ на едно старо здание, — може би храмъ на бога Аполона, когото релефитѣ били посветени. Въ сѣщтата мѣстность била накована една бронзена фигурина 008 м. висока, прѣдставляща Аполона правъ, голъ и съ нарамепъ туль съ стрѣли.

1. Първата плоча е 0·60 м. висока, 0·44 шир., 0·09 м. дебела. Коиницетъ съ богата къдрава коса е облѣченъ въ кратъкъ хитонъ, който е прѣпасанъ; отъ плещитѣ му се развѣва къса македонска хламида; поѣтитъ му сж обути съ calcei (постапи), съ изрѣзани отворъ кракати украшения. Десната ръка на коиница е вричката. Коиницъ е въ скокоъ на десно, съ вастерхиджа грива и вричката опашка; въ главата има украшение къвъ видъ на cingus (перчинъ). До прѣднитѣ крака на коиница тича гавгаицъ, когото ухаща едно куче. Подъ изображението има надписъ отъ слѣдующитѣ три реда:

ΑΠΟΛΩΝΙ ΓΕΙΚΕΣΙΝΩ ΕΓΧΑΡΙΣΤΙΟΙΣ
ΡΙΟΧΑΧΕΘΙΚΕΧ ΜΟΥΚΙΑΧΟΣ ΤΡΑ
ΠΙΟΤΙΟΙΣ

Надписетъ се чете така: *Ἀπόλλωνι Γεϊκεσινω εἰχαριστί(σ)ριον ἀνέθηκεν Μουκιανός στρατιώτης*. Слѣдователно релефитъ е оброчепъ (*εἰχαριστήριον*), посветенъ на Аполона Γεϊκεсеники отъ тракиецъ Муквица, войниецъ въ пѣхой римски легионъ. Епитетитѣ на Аполона *Γεϊκεσινω* е тракийски и е произведенъ отъ името на мѣстето, дѣто биль почитанъ Аполоицъ, когото биль посветенъ релефитъ. По направата си този както и слѣднитѣ релефи принадлежатъ къмъ най-хубавитѣ до сега намѣрени релефи на герон-коиници въ Тракия. За други географически епитети на Аполона срав. *Dimitz, Mélanges d'archéologie* № 62 d. *Ἀπόλλωνι Ἀλαμηνῶ*; надписъ отъ Къркъ-Клансе. — № 78. *Ἀπόλλωνι Λατομηνῶ* — № 61 g, *Ἀπόλλωνι Σικεληνῶ*. — Сбм. II, стр. 4. *Ἀπόλλωνι Ραισικεληνῶ*. Вж. обр. I.

2. Сѣщтото мѣсто. Мраморна плоча 0·69 м. висока, 0·39 широка, отдолу малко по-широка, горъ малко по-тъсна и закръглена, 0·07 м. дебела. Повърхността на тази плоча, както и на прѣдната, е покрита отчасти съ варовита кора, която затъмнява пѣкой части на двата релефа.

Конникътъ, изобразенъ en face, ъзди въ галопъ, на десно; той е облѣченъ съ хитонъ и хламида, която се развѣва отъ плещитѣ му; съ десната си ръка държи едно животно (сърпа?), което ханжтъ двѣ кучета, едното въ прѣдния кракъ, а другото въ главата. Главата на коия е украсена съ перчипъ. На десно прѣдъ коия стои дръвче, около което се овива геройската змия. Задъ конника ъзди другъ, който е по-далечъ и се приближава къмъ него. Подъ този релефъ има двѣ прѣградки съ съ съдѣнитѣ изображения; два разяпени лева ханжтъ едно животно, клекижло на прѣднитѣ си крака, на десно отъ тѣхъ се виждатъ още нѣколко животни, отъ които се познава мечка легнала по гърбъ, — съ прѣднитѣ си лапи тя тегли нѣкаква си плячка; послѣ — сърпа и кучета. Втора прѣградка: на лѣво глангъ, нападнатъ отъ куче, прѣдъ тѣхъ левъ и нѣколко други животни, които не се разпознаватъ ясно. Релефътъ е хубаво изработенъ. На горната рамка на релефа има надписъ, на половинъ покритъ съ варовита кора, и за това не е до тамъ ясенъ. Надписътъ съдържа съдѣнитѣ два реда:

ΚΥΡΙΩ ΑΠΟΛΛΩΝΙ
ΓΙΝΚΙΣΙΝΩ

А долу, подъ третата прѣградка се чете:

ΦΛΑΟΓΑΔΗΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣΔΥΣΣΥΡΗΝΟΣΧΑΡΙΣΤΗ
ΡΙΟΝΥ

Надписитѣ се четатъ така:

Κυρίῳ Ἀπέλλωνι
Γυγκισίνῳ
Φλα(αρίως) (ὀ)άλλης στρατιώτης Δυσσυρήνος?
Χαριστήριον.

Релефътъ билъ посветенъ на „бога Аполона“, който има епитетъ Гинкизенски, отъ войника Флавия Валента, който билъ отъ Дизира и за това носи епитетътъ Дуссуρήнос. Този, както и прѣдниятъ епитетъ Гυγκισίνος, сѫ тракийски названия. Да-ли Γεγκισίνος и Γυγκισίνος означаватъ едно и също мѣсто, на което името различно е издѣлано само по погрѣшка на каменодѣлеца, или по друга случайна причина, не може за сега положително да се опредѣли. Вж. обр. II.

3. Сѣщото мѣсто. Мраморна плоча, 0·18 м. висока, 0·18 м. широка, 0·02 м. дебела, горѣ закрѣпена. Конникътъ ъзди на десно, въ ходъ, десната му ръка вдигната, за да хвърли копье, което държи въ нея. Релефътъ е твърдъ плоскъ, и направата му първобитна. Въ рамката подъ релефа е издѣлано надписъ:

*) Съветашята ΝΚ, ΠΝΩ, ΠΣ, ΩΤΠΣ, ΡΙΝΧ, ΤΠ сѫ съединени съ лигатури.

ΓΕΙΓΟΝΤΙ ΑΥΛΟΥΣΑΛΛ

А долната рамка подъ релефа съдържа слѣднитѣ два реда:

ΜΟΥΚΑΒΧΡΙΣ ΜΟΥΚΑ
ΤΡΑΛΕΩΣ ΑΝΕΘΕΚ (sic!)

Надписътъ се чете така:

Γείγοντι Αύλουσελλ . . .
Μούκατροις? Μουκατράλεως ἀνέθεκ[εν]

Буквитѣ сж доста неправилни, лигатура има само една: ΝΕ въ глагола ἀνέθεκ(εν).

Надписътъ съдържа собствени тракийски имена, отъ които непознати сж Γείγων и Αύλουσελλ . . . Кolkото се отнася до по-слѣдното, то би могло да се чете Αύλούσελμς, за което ср. *Bennidorf, Reisen in Lykien und Karien, I. 154.* и *Corpus inscriptionum atticarum II. 964* — списъкъ на тракийски и битински войници, които служили въ Атина като наемни войници кждѣ края на 4. стол. или малко по-късно; между други тракийци тамъ се споменува и Δουλή-ζεμς. Остава да се обясни Γείγων и Μούκαβχρις, което може би да е погрѣшка на каменодѣлца, който е издѣлбаль βχ вмѣсто πσ. Вж. обр. III, фиг. 3.

4. С. Линница, Орханлийска околия. Споредъ свѣдѣнията на г-на Хр. Войчевъ, старъ учителъ, плочката, която описвамъ по-долу, „била намѣрена прѣди нѣколко години въ землището на с. Линница; тя била положена като похлунакъ надъ едно котле съ пари, изкопани тогава. Паритѣ били стари, сребърни антики, но разнесени и продадени въ г. Вратца по златаритѣ и по частни лица.“

Плочката е 0·26 м. висока, 0·21 м. широка, 0·02 м. дебела. Конникътъ en face, съ шанка на глава, ъзди на десно; десната му ржка е вдигнѣта, конятъ е въ скокъ; прѣднитѣ му крака сж вдигнѣти надъ олтарь, задъ който стои дръвче, около което се овива змия.

Подъ релефа е издѣлбанъ надписъ отъ слѣднитѣ два реда:

ΓΑΙΟΥΣ ΜΑΚΟΥΤΟΥ ΚΑΙ ΓΟΛΕΙΟΥ
ΟΥΣ ΘΕΩ ΔΩΡΟΝ

Надписътъ се чете така: Γάιος Μακούτου και Γολειούς θεῷ δῶρον. Плочката е оброченъ „даръ на бога“ (θεῷ δῶρον).

Собственото име на бога въ надписа е изоставено, защото то било добръ извѣстно въ мѣстото, дѣто плочката била поставена. Μακούτου και Γολειούς сж безъ съмнѣние тракийски имена, за които за сега нѣмаме на ржка аналогични примѣри. Вж. обр. IV. фиг. 2.

1) Буквитѣ ΟΣ, ΟΥ сж съединени.

5. Пловдивъ. Мраморна плочка 0·12 м. висока, долу 0·11 м., а горѣ 0·07 м. широка, 0·015 м. дебела. Плочката изпърво се намирала въ католическата църква въ Пловдивъ, а сега се съхранява въ Народния Музей въ София. Тя прѣдставя конникъ съ наметнатата хламида на десно; десната му ржка почива на шията на коня, който е въ ходъ.

Релефътъ е доста плосъкъ и първобитенъ.

Надъ релефа личатъ буквитъ: I O Δ

Подъ релефа се чете слѣдниятъ надписъ отъ два реда

ΑΣΔΙΣΠΡΟΠΗΡΕΡΑΥΓ
ΤΩΝΙΔΙΩΝΑΝΕΘΗΚΕΝ

Лѣвиятъ доленъ жгълъ на плочката е отчупенъ, та не може да се знае, да ли прѣдъ ΑΣΔΙΣ трѣбва да се допълнятъ нѣкои букви; ако не е така, то надписътъ може да се чете, както слѣдва:

Ἀσδῆς ἦρον ὑπὲρ ἑαυ[τοῦ]
τῶν ἰδίων ἀνέθηκεν.

Слѣдователно релефътъ е оброченъ, посветенъ на „героя“ отъ тракпеца на име Ἀσδῆς; въ полза на това четенье сж тракийскитъ имена, произведени отъ сжщия корень, като: Asdula, което при-
вожда *Tomasek*, *Sitzungsber. der Wiener Akademie*, IX стр. 389: *Asdula miles coh. V. praetoriae*. Вж. обр. V. фиг. 1.

6. Градъ Пещера, Татаръ-Пазарджишки окръгъ. Въ една нива до Пещера била намѣрена още въ турско врѣме мраморна плочка съ образъ на конника; плочката е 0·19 м. висока, долу 0·17 м., а горѣ 0·13 широка и закржлена. Конникътъ е облѣченъ въ хитонъ и прѣпасанъ; отъ плещитъ му се развѣва хламида; въ десната ржка държи копье, което иска да хвърли вързъ лева, който тича подъ коня. Конятъ тича въ галопъ на десно; десното му копито настъква единъ високъ прѣдметъ, който може би да е олтарь.

Надъ релефа има надписъ:

ΘΕΟΙΣ ΔΙΟΣΚΟΡΟΙΣ

а подъ релефа се четжтъ слѣднитъ два реда:

ΑΥΓΑΖΩΝ ΠΕΡΑΥΤΟΓΚΑΙΤΩΝ
ΙΔΙΩΝ ΕΥΧΗΝ¹⁾

Двата надписа се четжтъ както слѣдва:

Θεοῖς Διοσκόροις
Αυγάζων ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν
ἰδίων εὐχήν.

¹⁾ Буквитъ ΩΝ и ΗΝ съ соединени.

Релиефътъ, както виждаме отъ надписа, билъ посветенъ на боговетъ Диоскури отъ тракиеца на име Авгасиѡнъ, което срѣщаме като собствено име въ единъ латински надписъ. За това сравни: *Willmann, Exempla inscriptionum latinarum in usum praecipue academicum* г. 31. № 1828. Споредъ *Dumont, Mélanges d'archéologie* стр. 539, Αὐγάζων не е собствено име, а поетическо изражение, съответно на формулата ζῶν καὶ φρονῶν. Вж. обр. III, фиг. 2.

7. Село Кадършикъ, Сърненогорска околия, Пловдивски окръгъ. Плочка съ образъ на конникъ, намѣрена на *могилища* „Гонра-Хассаръ“ до село Кадършикъ, 0·17 м. висока, 0·14 м. широка, горѣ закрѣплена.

Конникътъ, облѣченъ въ краткъ хитонъ, ъзди на десно въ галопъ; отпърѣдъ на грѣдитъ му личи хламида; десната му рѣка е напрегната и държи кжсо копие. Конятъ настѣпва съ десното си копито единъ издигнатъ прѣдметъ (могилка?). Дому подъ reliefa се намира слѣдниятъ надписъ отъ два реда:

ΠΡΟΦΙΛΟΣ ΒΕΙΘΥΟΣ
ΕΥΧΗΝ¹⁾

Надписътъ се чете така:

Ἰρόφιλος Βείθυος
εὐχῆν.

Слѣдователно reliefa е оброченъ, направенъ ex voto = εὐχῆν отъ тракиеца Херофила, сына на Вейтия. Bitlus, Βείθυος, Bitius, Vitus е тракийско собствено име, което се срѣща доста често; отъ него сж произведени сложни имена, като: Bitli-centhus, Bititralis, Bitho-porus, Trai-bitlus и др. Сравни: *Dumont, Les inscriptions et monuments figurés de la Thrace* p. 77. Вж. обр. II, фиг. 1.

8. Мѣстонахождение неизвѣстно. Плочата се намирала въ католическата църква въ Пловдивъ, а сега се съхранява въ Народния Музей въ София. Плочата е 0·37 м. висока, 0·34 широка, 0·04 дебела. Горната част на плочата има форма на трѣгълникъ, въ който се чете надписътъ:

ΚΥΡΙΩ
ΠΥΡΟΥΜΡΟΥΑ

Подъ този надписъ е изваянъ reliefa, който завзема плоскостъ отъ 0·20 м. × 0·31 м. Релиефътъ прѣдставя конникъ en face, ъздещъ на десно; той е облѣченъ въ краткъ и тѣсенъ хитонъ; отъ плещитѣ му се развѣва кжса хламида; десната му рѣка е сложена на шията на коня. До лѣвия прѣденъ кракъ на коня се вижда жертвеникъ (?) съ пламъкъ; прѣдъ олтаря стожатъ двѣ женски фигури, облѣчени въ дълги хитони. Десниятъ горенъ

¹⁾ Буквѣтъ ΠР, ΗΝ сж следшени.

кжтъ на reliefa е отчупенъ, и за това се вижда само частъ отъ олтара и първата женска фигура. Задъ конника вървятъ три мъжки фигури, облѣчени въ кжси хитони. Първата фигура държи опашката на коня. Подъ reliefa се чете слѣдниятъ надписъ:

ΒΩΣΚΕΙΛΑΣ ΒΩΣΚΕΙΛΟΥ

Надписитѣ на плочата сж твърдѣ важни; отъ тѣхъ се научаваме за неизвѣстния до сега тракийски богъ-герой, комуто билъ посветенъ relieftътъ: Κυρίω Βωρομρούλω. Въ собственото име ΠΥΡΟΥΜ...ΡΟΥΛΩ между буквитѣ Μ и Ρ има хоризонтална чертица, която като че ли стединава двѣтѣ букви, та би могло да се чете Βωρομρούλω.

Името ΒΩΣΚΕΙΛΑΣ до сега е неизвѣстно; и то е тракийско. Аналогични примѣри за имената на този надписъ за сега липсватъ. Вж. обр. III.

9. Мѣстонахождение неизвѣстно. Плочката била намѣрена нѣйдѣ въ Пловдивско, послѣ прибрана въ католическата църква въ Пловдивъ и сега се съхранява въ Народния Музей въ София. Плочката е 0.15 м. висока, горѣ закръглена, 0.14 м. широка и 0.02 м. дебела; първобитно издѣлие отъ бѣлъ мраморъ. Relieftътъ прѣдставя конникъ, ѣздець на десно, облѣченъ съ хитонъ и хламида; дѣсната му ржка държи шията на коня; прѣдъ коня стои забулена женска фигура. Безъ надписъ.

10. Сжщо. Плочка 0.14 м. висока, 0.12 м. широка.

Сжщо изображение както прѣдното. Обр. V. фиг. 2.

11. Сжщо. Плочка 0.13 висока, 0.12 широка, 0.02 дебела.

Сжщо изображение, както онова подъ брой 9. Обр. V. фиг. 3.

12. С. Врѣсово, Айтоска околия, Бургазки окръгъ. Мраморна плочка 0.16 м. висока, 0.16 м. широка, 0.015 м. дебела. Конникътъ въ галопъ ѣзди на десно; той е облѣченъ въ хитонъ и въ десната си ржка напрегнатъ държи копье. Relieftътъ е доста плоскъ и просто издѣланъ. Гл. *Jireček*, *Archaeologisch-epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich-Ungarn* X p. 159. Сега въ Нар. Музей въ София. Обр. VI. фиг. 3.

13. Татаръ-Пазарджикъ. Плочка отъ бѣлъ мраморъ, 0.17 висока и 0.17 широка. Конникътъ, облѣченъ въ хитонъ и хламида, ѣзди въ галопъ на десно; десната му ржка е напрегнатъ и държи нѣкакъвъ прѣдметъ. Прѣдъ главата на коня се забѣлѣзва змия. Обр. III. фиг. 1.

14. С. Мързянъ, Пловдивска околия. Плочка съ конникъ 0.22 м. висока, 0.15 м. широка, 0.03 м. дебела. Плочката била намѣрена въ една могила до с. Мързянъ. Конникътъ, който е облѣченъ съ хламида, върви на десно; съ десната ржка се е уловилъ за шията на коня. Главата на конника и на коня е отчупена. Безъ надписъ. Вж. обр. VI, фиг. 2.

15. Мѣстонахождение неизвѣстно. Плочката била намѣрена нѣйдѣ въ Пловдивско, послѣ прибрана въ католическата църква въ Пловдивъ и сега се съхранява въ Нар. Музей въ София. Плочката е 0·11 м. висока, 0·08 широка, отъ бѣлъ мраморъ. Конникъ облѣченъ съ хитонъ и хламида, която висе по гърба му, върви на десно; десната му рѣка е сложена на шията на коня. Конятъ е въ ходъ. Направата е твърдѣ първобитна; релефътъ е доста плоскъ. Вж. обр. V, фиг. 4.

16. Мѣстонахождение сжцо. Плочката е 0·09 м. висока, 0·085 м. широка, 0·02 дебела. Сжцо изображение. Направа първобитна. Вж. обр. V, фиг. 6.

17. Пловдивъ. Плочка, намѣрена въ една нива до желѣзнопътната станция въ сжщия градъ. Плочката е 0·11 м. висока, 0·085 м. широка, 0·03 м. дебела. Конникътъ въ галопъ вѣди на десно; той е облѣченъ въ хламида, която се развѣва отъ плещитѣ му; десната му рѣка е напрегната. Прѣдниятъ десенъ кракъ на коня настѣпва малкъ четвеространенъ жертвеникъ. Вж. обр. V, фиг. 5.

Твърдѣ забѣлжително находище на релефитѣ на тракийския конникъ е село Акча Кайръкъ въ Кърджалийско. По-подробни свѣдѣния за това находище липсватъ; за сега извѣстно е само толкова, че въ старо едно градище до Акча Кайръкъ били намѣрени тридесетъ релефи на тракийския конникъ, които прѣвъ 1892 година станали притежание на Нар. Музей въ София и тамъ сега се съхраняватъ. Откритието на толкова релефи въ едно мѣсто показва, че тамъ се намѣрало вѣроятно светилище или храмъ на нѣкой тракийски богъ-герой, комуто били посветени ех voto многобройнитѣ тукъ намѣрени релефи съ конници, които се посвещавали на тракийския герой, както иконитѣ въ православнитѣ църкви. На слѣдитѣ страници сж описани тракийски конници, намѣрени въ Акча Кайръкъ, и то първо конници съ надписи и послѣ безъ надписи.

18. Уломъкъ отъ плочка съ конникъ, вѣроятно 0·20 м. широка. Запазена е само горната частъ отъ плочката, въ която виждаме конника en face, на десно; десната му рѣка е напрегната и държи копие; забѣлзва се и хламидата, която се развѣва до ржката на конника. — Надъ образа има надписъ, отъ който личатъ само слѣдитѣ букви:

ΠΙΚΟΘΘΕΩΣΩΤΠΡ¹⁾

Надписътъ може да се допълни така:

Ἐ[πὺχῶθ θεῶ] σωτηρ(ιῶ?)

¹⁾ Буквитѣ ΠΚ и ΩΤ сж съединени.

което значи: на бога спасителя. Ἐπίκουρος е извъстенъ епитетъ на бога, който му се прилага, ако изслуша просбитъ и молитвита на просителя.

19. Уломъкъ отъ релефъ съ конникъ; вижда се само задниятъ кракъ на коня до колѣното и задната половина отъ тѣлото на едно животно, което тича подъ коня. Уломъкътъ е 0·14 м. високъ и 0·14 шир., дебелина на плочата — 0·04 м. Подъ релефа е имало надписъ, отъ който сж се увазвали слѣднитъ букви:

ΑΥΡ. ΔΙΝ

Вѣроятно: Αὐρήλιος Δι[έως](?). Срав. Δινέως въ единъ надписъ отъ Пловдивъ: *Dumont, Mélanges* № 34. *Dines ib.* № 114 g 1 a. и надписа отъ Долистово, който съобщаваме по́долу.

20. Плочка 0·16 м. висока, 0 м. широка, 0·02 м. дебела. Конникътъ съ хитонъ и хламида, която се развѣва отъ плещитъ му, вѣди въ галопъ на десно; десната му ржка е вдигната. Подъ релефа се чете надписъ:

ΠΟΥΚΑΤΡΑ ΛΥΚΟΥ

който гласи: Πούκατρα Λύκου. Тукъ Πούκατρα вѣроятно е вмѣсто Μούκατρα, доста извѣстно тракийско име. Вж. обр. VIII, фиг. 6.

21. Мраморна плоча 0·18 м. висока, 0·14 широка горѣ малко по-тѣсна и закръглена, 0·02 дебела, силно поврѣдена. Конникътъ, облѣченъ съ хитонъ и хламида, въ галопъ тича на десно; въ десната си напрегната ржка държи коние; подъ коня двѣ животни, които се нападатъ едно друго (куче и глиганъ?). Прѣдъ коня единъ неясенъ прѣдметъ, който не се разпознава добръ. Подъ релефа е имало надписъ, отъ който се е увазвалъ само краятъ:

... ΡΙΣΔΩ

Може би: [Μοιάτρο]ρις δῶ[ρον].

22. Уломъкъ отъ плоча съ конникъ, отъ която се е увазила само долната часть, която е 0·20 м. широка, 0·13 м. висока. Конникътъ тича въ галопъ на десно; отъ конника се вижда само главата. Подъ този релефъ, който е доста хубаво издѣланъ, е имало надписъ, отъ който е увазана само лѣвата му половина. Ето надписа:

ΣΕΥΘΗΣΑΝΤΙΦ
ΡΩΤΙΕΥΧΗΝ¹⁾

Той се чете: Σεύθης Ἀντιφ(λου?)

. . ρωτι εὐχῆν.

Въ втория редъ би могло да се чете: ἤρωτι εὐχῆν.

¹⁾ Буквитъ ΗΣ и ΗΝ сж следицера.

Тракийското име $\Sigma\epsilon\beta\theta\eta\varsigma$ е известно; то се споменува както отъ някои класически автори, така и въ надписиѣ и въ монетитѣ, съчени отъ няколко тракийски царѣ на име Севтесъ. Отъ тѣхъ е най-забѣляваемъ оня Севтесъ, който въ V. стол. пр. Хр. съединилъ тракийскитѣ племена въ една държава. Вж. обр. IX, фиг. 2.

23. Плоча мраморна 0.04 м. дебела, отъ която билъ изваянъ високъ релефъ (haut relief) на конникъ. Сравнително съ другитѣ, този релефъ е изработенъ доста добръ и отчасти има форма на статуя. Височината на релефа съ главата на коня е 0.25 м., а дължината 0.17 м. Конятъ въ галопъ тича на десно; краката му сж отчупени; тѣлото на конника сжко е отчупено и се вижда само десниятъ му кракъ отирѣдъ и лѣвиятъ отзадъ коня. Вървъ конника е скокнало едно животно, което хапнѣ два звѣря; отъ тѣхъ ясно се познава левътъ, който съ прѣднитѣ си крака твичи гърба на единъ звѣрь, легналъ на земята.

Подъ релефа е имало надписъ, отъ който се е упазнала само слѣдната частъ:

ΣΤΟΥΣΘΕΩΣΟΠΗ

Упазената частъ на надписа може да се чете:

. . . στῶς θεῶ Σουη . . .
εὐχῆν

Слѣдователно, релефътъ билъ посветенъ ex voto (εὐχῆν) на тракийския богъ, отъ името на когото въ надписа се чете само: ΘΕΩ ΣΟΠΗ. Вж. обр. X, фиг. 1.

24. а. Сжца направа, както конника подъ брой 23. Краката, опашката и главата на коня отчупени. Конникътъ en face ъзди на десно; той е облѣченъ съ прѣпасанъ хитонъ и хламида, която се развѣва задъ него; десната му ръка е вдигната; показателниятъ и ерѣдниятъ голѣмъ прѣсти сж вдигнати а останалитѣ прѣсти притиснати къмъ дланята. Вж. обр. X, фиг. 2.

б. Сжца направа, срав. вж. обр. IX, фиг. 1.

25. Мраморна плоча 0.30 м. висока, 0.27 м. широка, 0.02 м. дебела. Конникътъ en face, въ хитонъ и хламида, която се развѣва, въ галопъ ъзди на десно; десната му ръка е вдигната и държи кратко копие. Подъ коня единъ звѣрь (левъ?) съ прѣднитѣ си крака настъпва и хапе врата на едно животно, (сърна?), клекнало на прѣднитѣ позѣ. Десното прѣдно копито на коня стъпва върху единъ олтарь. Цѣлиятъ релефъ се отличава съ живостъ и принадлежи къмъ по-хубавитѣ конници. Частъ отъ опашката и заднитѣ крака на коня липсватъ, защото тази частъ на плочката липсува. Вж. обр. XI, фиг. 1.

26. Плоча мраморна 0.21 м. висока, 0.21 широка. Конникътъ на десно. Сжщиятъ мотивъ, както на прѣдната плочка, съ тази

разлика, че прѣдъ коня стојатъ двѣ забулени женски лица до единъ четвоространенъ олтарь. Задъ коня стои мжжка фигура въ хитонъ, която държи опашката на коня; подъ коня куче напада глигана. Конникътъ има шапка на главата. Вж. обр. XI, фиг. 2.

27. Мраморна плочка 0·21 м. висока, 0·20 широка, горѣ закржглена. Долнитѣ ѝ двѣ краища сж отчупени. Конникъ въ хитонъ и хламида, която се развѣва отъ плещитѣ му, тича на десно въ галопъ; десната му ржка е вдигнжта и държи кжсо копие. Прѣдъ коня стои женска фигура, забулена. Подъ коня куче напада глигана. Конникътъ е прѣдставенъ доста живо.

28. Мраморна плоча, 0·16 м. висока, долу 0·13 м., а горѣ 0·09 м. широка и закржглена, 0·03 м. дебела. Конникътъ еп face облѣченъ съ хитонъ и хламида, която виси по гърба му, ѣзди на десно, въ ходъ; десната му ржка е положена на шията на коня. Релефътъ е плоскъ и просто изработенъ. Вж. обр. VIII, фиг. 4.

29. Мраморна плочка 0·13 висока, 0·11 м. широка, 0·03 м. дебела. Изображение както брой 28. Вж. обр. VIII, фиг. 3.

30. Мраморна плочка 0·14 м. висока, 0·10 м. широка, 0·01 м. дебела. Изображение както на брой 28. Направата е съвсѣмъ първобитна, и релефътъ плоскъ.

31. Мраморна плочка м. 0·12 висока, 0·10 м. широка, едвямъ 0·01 м. дебела. Изображение както на брой 28. Направата е съвсѣмъ груба и първобитна; релефътъ е плоскъ.

32. Мраморна плочка отъ сжщитѣ размѣри; направата и изображението сж сжщи, както на горната.

33. Мраморна плочка, 0·14 м. висока, 0·10 м. широка, горѣ закржглена, 0·15 м. дебела; сжщото изображение, както на бр. 28, съ тая разлика само, че десната ржка на конника е напрегнжта и държи копие. Направата е първобитна и релефътъ плоскъ.

34. Мраморна плочка, 0·15 м. висока, 0·10 м. широка. Сжщото изображение; прѣдъ коня има олтарь.

35. Мраморна плочка, 0·14 м. висока, 0·12 м. широка, горѣ закржглена; сжщото изображение, както на брой 34. Лѣвиятъ доленъ край на плочата е отчупенъ.

36. Мраморна плочка 0·19 м. висока, 0·16 м. широка, 0·02 м. дебела. Конникътъ съ хитонъ и хламида въ ходъ; десната му ржка е сложена на шията на коня; прѣдъ коня стои забулена фигура. Лѣвиятъ доленъ край на плочата е отчупенъ. Грубо и просто издѣлне, едно отъ най-първобитнитѣ.

37. Мраморна плочка 0·16 м. висока, 0·11 м. широка; изображението и направата сж сжщи както на брой 36.

38. Мраморна плочка 0·15 м. висока, 0·15 м. широка и закржглена. Изображението и направата сж сжщи, както на бр. 36.

39. Мраморна плочка 0·13 м. висока, 0·13 м. широка, горѣ закржглена. Хламидата на конника виси по гърба му. Изображението и направата сж сжщитѣ, както на брой 36.

40. Мраморна плочка 0·12 м. висока, 0·11 м. широка. Изображението и направата сж сжщитѣ, както на брой 36.

41. Мраморна плочка 0·16 м. висока, 0·14 широка, горѣ потѣсна и закржглена. Изображението и направата сж сжщитѣ, както на бр. 36. Вж. обр. VIII, фиг. 2.

42. Плочка отъ хубавъ бѣлъ мраморъ, 0·10 м. висока и толкова широка, 0·02 м. дебела. Изображението сжщото, както на брой 36, само направата малко побчиста, макаръ и примитивна.

43. Мраморна плочка 0·16 м. висока, 0·13 м. широка, 0·03 м. дебела. Конникътъ en face, облѣченъ съ хитонъ и хламида, която се развѣва отъ плещитѣ му; въ галопъ ѣзди на десно; десната му ржка е вдигнжта и държи кратко копие. Прѣдното десно копито на коня стжпва върху малкъ четвеространенъ олтарь, до който се вижда дръвче, около което се овива змия. Вж. обр. VIII, фиг. 5.

Релефътъ не е до тамъ високъ, но изработенъ доста живо. Гривата на коня образува на челото му *sigus* (перчинъ).

44. Мраморна плочка 0·17 м. висока, 0·15 м. широка, горѣ закржглена. Конникътъ въ хитонъ и хламида ѣзди на десно; десната му ржка е вдигнжта и държи стрѣла, прѣдното десно копито на коня стжпва върху низко олтарче (?). Релефътъ е доста плоскъ и по направа стои побдолу отъ прѣдния.

45. Мраморна плочка 0·19 м. висока, 0·15 м. широка, горѣ потѣсна (0·12 м.). Конникътъ на десно, както прѣдния. Релефътъ е дивърдѣ плоскъ, и направата му проста.

46. Мраморна плочка 0·13 м. висока, 0·11 широка, горѣ закржглена. Конникътъ ѣзди на десно въ галопъ, както прѣдния. Долниятъ десенъ край е отчупенъ.

Направата е груба и проста.

47. Уломъкъ отъ мраморна плочка 0·17 м. висока, 0·21 м. широка, горѣ закржглена. Заднитѣ крака на коня и десниятъ кракъ на конника до колѣното отчупенъ. Конникътъ en face облѣченъ въ хитонъ, въ галопъ ѣзди на десно; десната му ржка е вдигнжта. Гривата на коня образува на челото му перчинъ (*sigus*). Релефътъ е доста плоскъ и просто направенъ, макаръ и съ известна степенъ живость.

48. Мраморна плочка 0·20 м. висока, 0·18 м. широка, горѣ закржглена. Конникъ въ галопъ на десно, както прѣдния.

49. Уломъкъ отъ мраморна плочка съ конникъ, изработенъ доста хубаво. Конникътъ en face, въ хитонъ, прѣпасанъ, ѣзди на десно. Върху конника е скокнжло едно животно, отъ което се вижда само труптѣ и часть отъ главата му. Види се, че

десната ржка на конника е била вдигната, и че той билъ облѣченъ и съ хламида. Гривата на коня образува на челото му *signus*.

50. Мраморна плочка 0·11 м. висока, 0·10 м. широка, 0·015 м. Конникъ en face съ хламида върви на десно; прѣдъ коня, на когото прѣднитѣ нозѣ сж вдигнати като въ скокъ, стои дървче съ змия (?).

Направата на релефа е доста първобитна.

51. Мраморна плочка 0·10 м. висока, 0·08 м. широка, 0·015 м. дебела. Конникътъ en face е облѣченъ съ хламида, която се разивва отъ плещитѣ му; образътъ на коня и конника е означенъ въ проста контура. По простата си направа тази плочка съ конникъ заслужва особено внимание и принадлежи между конници отъ онзи видъ, за които Иречекъ, *Cesty* стр. 514. забѣлѣзва, че „припомнятъ за доисторически чъртежи, намѣрени въ западна Европа“. (Сравни обр. XIII).

52. С. Опицѣтъ, Искрецка околия. Мраморна плочка 0·24 м. висока, 0·21 м. широка, 0·03 м. дебела. Плочката била намѣрена въ мѣстността „Изворъ“ до село Опицѣтъ отъ Кр. Петровъ прѣзъ 1892 год. и подарена на Нар. Музей въ София, гдѣто сега се съхранява. Конникътъ голъ, en face, държи въ десната си ржка, която е вдигната, кратко конне; конятъ е въ скокъ; гривата на коня образува на челото му *signus* (перчинъ). Прѣдъ коня стърчи дървче, около което се овива змия съ уста, насочени срещу коня. Подъ релефа има надписъ отъ слѣднитѣ три реда:

ΑΠΟΔΑΩΝΙΣΚΟΔΡΗΝΩΡΗΒΟΥΚΕΝΘ
ΡΗΒΟΥΚΕΝΘΟΥΕΥΕΑΜΕΝΟΣΑΝΕ
ΘΗΚΕ¹⁾

Надписътъ се чете така:

Ἀπόλλωνι Σχοδρηνῷ Ῥηβουκένθ[ης]
Ῥηβουκένθου εὐξάμενος ἀνέ-
θηκε.

Слѣдователно, релефътъ билъ посветенъ на Аполона, съ прѣкоръ Σχοδρηνός, отъ тракиеца на име Ῥηβουκένθης, синъ на Ребукента и то ex voto (εὐξάμενος). Епитетътъ Σχοδρηνός е произведенъ отъ името на мѣстото, вѣроятно Σχόδρα, дѣто билъ почитанъ богъ Аполонъ, комуто релефътъ билъ посветенъ. На единъ античенъ жертвеникъ съ надписъ, намѣренъ въ София, Аполонъ се нарича Ῥανισαεληνός (сравни Сбм. II стр. 4). За подобни епитети на Аполона ср. *Dumont*, *Inscriptions* № 62 d, 87. Сжщо и Ῥηβουκένθης е име тракийско. Сравни *Tomaschek*, *Beinerkungen über den Bessisschen Volksstamm*, *Sitzungsber. d. Wien. Akademie*, LX p. 388.

¹⁾ Буквитѣ: ΗΝ, ΡΗΒ, ΚΕ, ΗΚΕ сж съединени.

Въ рѣчьта си In L. Calpurnium Pisonem 34. 84 Цицеронъ споменува единъ князь на име Rabocentus, отъ племето на Бесситѣ, като казва: Idemque tu Rabocentum, Bessicae gentis principem, cum te trecentis talentis regi Cotyi vendidisses, securi percussisti.

Релиефътъ твърдѣ прилича на онзи, който е описанъ по горѣ подъ бр. 4.; разликата е само тая, че въ бр. 4. има още и жертвеникъ. Вж. обр. IV, фиг. 1.

53. С. Ново-Село, Пловдивска околия. Мраморна плочка 0·19 м. висока, 0·17 широка; двата горни края на плочката сж отчупени. Плочката е доста извѣтрѣла. Конникътъ en face, облѣченъ въ хитонъ и хламида, която се развѣва задъ него, вѣди на десно; десната му ржка е вдигнѣта; конятъ е въ галопъ и настѣпва съ десното си копито единъ възвишенъ прѣдметъ (жертвеникъ?); подъ коня куче напада глнѣгала.

Подъ релиефа е издѣлбанъ слѣдниятъ надписъ:

ΜΟΥΚΑΤΡΑΛΙΣ
ΕΥΧΙΝ

който се чете:

Μουκάτραλις
εὐχίν.

Слѣдователно, плочката е вотивна, посветена ex voto (εὐχίν) отъ тракиеца Мукатралисъ на тракийския богъ-герой, на когото името въ плочката не фигурира. Собственото име Μουκάτραλις се срѣща въ надписитѣ доста често.

54. Мраморна плочка 0·21 м. висока, 0·18 м. широка, горѣ закрѣглена. Конникътъ en face, облѣченъ съ хитонъ и хламида, която виси по гърба му, върви на десно; десната му ржка е положена на шията на коня, който е въ ходъ. Релиефътъ е доста плоскъ, и направата му проста. Плочката била намѣрена нѣйдѣ изъ Пловдивско, но не се знае точно нейното мѣсто-нахождение.

55. С. Арабларъ, Поповска околия. Мраморна плочка 0·21 м. висока, 0·17 м. широка, 0·04 м. дебела. Плочката била намѣрена въ едно старо градище до с. Арабларъ на върха Кѣреченъ. Конникътъ, облѣченъ въ хитонъ, вѣди на десно; десната му ржка е вдигнѣта и държи кратко копие; конятъ е въ галопъ. Надъ релиефа има надписъ, който обаче е почти изтритъ, та се познаватъ само слѣднитѣ букви:

ΙΣΤΟΥΤΟΥΑΣΩ

Малко по-ясно личѣтъ букви на надписа подъ релиефа:

ΒΑΙΚΙΘΗΣΖΟΥΡΗΟΥΣ
ΕΥΧΙΝΑΝΕΘΗΚΕΝ

Въ първия редъ не е сигурно четенъето на първата буква, която може да се чете или като В или като Σ.

Надписътъ би могълъ да се чете:

Σακιδῆς Ζουρήους
εὐχὴν ἀνέθηκεν.

Колкото се отнася до Ζουρήους, може да се посочи на тракийскитѣ имена, сложни съ Suga: Mаса-suga, Diie-suga, Ζουρεγέθης за които срав. Dumont, Mélanges стр. 559. — Σακιδῆς е новъ приносъ къмъ тракийскитѣ имена на-κιδῆς: Μιλτο-κιδῆς и др.¹⁾ — Вж. обр. XII фиг. 2.

56. С. Топчин, Разградска околия, Мраморна плочка 0·20 м. висока, 0·16 м. широка, горѣ побѣсна и закръглена. Конникъ облѣченъ въ хламида, която се развѣва отъ плещитѣ му, ѣзди на десно; десната му ржка е вдигната и държи кратко копие; конятъ е въ галопъ; подъ коня неясно се забѣлѣзватъ черти на едно животно. Гривата на коня образува на челото му перчинъ. Прѣдното десно копито на коня настѣпва нѣкакъвъ възвишенъ прѣдметъ (могилка?). Релефътъ е плоскъ, и направата му проста. Вж. обр. XII, фиг. 1.

57. С. Ковачовецъ, Поповска околия, Разградски окръгъ. Мраморна плочка 0·21 м. висока, 0·19 м. широка, 0·025 м. дебела. Плочката била намѣрена прѣвъ 1890 година въ мѣстността „Юртлукъ“ до с. Ковачовецъ, дѣто били забѣлѣжени стари гробища и селище. Конникътъ en face, облѣченъ въ хламида, увишла по гърба му, върви на десно; десната му ржка е положена на шията на коня. Релефътъ е плоскъ и просто изработенъ отъ грубъ мраморъ. Вж. обр. XII, фиг. 3.

58. Пакъ оттамъ. Уломъкъ отъ мраморна плочка съ конникъ, 0·13 м. високъ, 0·13 м. широкъ. Конникътъ en face, въ хламида, върви на десно; десната му ржка е положена на шията на коня, която както и главата на коня сж отчупени; сжщо липсватъ и краката на коня. Задъ конника стои неясна мъжка фигура.

59. а. Мѣстонахождение сжщо. Мраморна плочка 0·16 м. висока, 0·17 м. широка. Конникътъ en face, въ галопъ ѣзди на

¹⁾ Отъ езика на древнитѣ тракийци сж се узнали само фрагменти -- собствени имена лични, географически и нѣкои други отдѣлни думи, и то невѣрно прѣдадени въ грѣцка и латинска форма, отчасти отъ древнитѣ писатели, отчасти отъ надписитѣ. При тѣзи оскъдни останки отъ тракийския езикъ естествено заслужватъ особно внимание всички надписи отъ тракийско произхождение. Известно е, че нѣкои тракийски географически имена сжществуватъ до днесъ въ позитивенъ видъ: Пловдия (Pulvudava), Ибъръ (Helbus), Струма (Strymon) и др. Тракийско е вѣроятно и названieto Рила, писано въ сръбовѣничитѣ паметници Рѣла, отъ пхтешественика Вусбека *Rulla* (срав. Jireček, Cesty, стр. 454). Нѣма съмнѣние, че името Рила е въ свръзка съ тракийското *Ρολλι-γεραι*, крѣпостъ, която споредъ Procopius, De aedificiis 283. 15, се намирала блѣ πύλιον Ἰερέικον, близу до града Germana, мѣсторождението на Велизара, при подножието на Рила планина, дѣто сега е Саларевска Вана, тождествена съ англичана Germana (Jireček, Cesty, 452—3). Споредъ Tomaschek, Hainushalbinsel 2. 86, Germana произхожда отъ тракийското germa = топълъ. То се узнало до днесъ въ названieto Джерменъ. — Синоскътъ на тракийски имена, узнаени въ географическитѣ названия, ще бжде съставенъ въ отдѣлна статия.

десно; десната му ръка е напръгната и държи късо копие. Привата на коня образува перчинъ на челото му. Прѣдъ коня стојатъ двѣ женски фигури, а задъ него се вижда мъжка фигура, която съ десната си ръка държи опашката на коня. Релефътъ е плоскъ, просто издѣланъ отъ грубъ мраморъ и доста изтритъ. Вж. обр. XIV. Фиг. 2.

59. В. Мѣстонахождение сѣщо. Мраморна плочка 0·15 м. висока, 0·14 м. широка. Конникътъ въ галопъ тича на десно; десната му ръка е вдигната и държи копие; подъ коня куче напада глигана. Прѣдното десно копито на коня настѣпва низъкъ жертвеникъ. Релефътъ е плоскъ и извѣтрѣлъ, та едвамъ се познаватъ контуритѣ на конника. Плочката била изпритена въ Нар. Музей прѣзъ 1886 год. отъ О. Н. Икономовъ като „образъ на св. Георги“.

60. С. Хасанларъ, Разградска околия. Уломъкъ отъ мраморна плочка съ конникъ, отъ когото се е уназилъ само бюстътъ му en face; конникътъ е облѣченъ въ хламида. Задъ този конникъ ъвди другъ, по-малкъ, защото иде отъ далечъ; и той е изобразенъ en face; въ уломъка се вижда тѣлото му до пояса и главата на коня. Упазената частъ доказва, че релефътъ относително билъ изработенъ доста хубаво.

С. Имирли, Имболска околия. Въ землището на с. Имирли, въ нивата на селянина Иванъ Колевъ, били намѣрени прѣзъ пролѣтѣта на 1891 годива осемъ мраморни плочици, отъ които седмъ съ изображеніе на тракийския конникъ; а върху осмата плочка е изобразенъ Зевсъ. Въ сѣщата нива били открити основи на една стара сграда, може би светилище на героя, комуто били посветени намѣренитѣ тукъ плочки съ конникъ, описани подъ бр. 61—68.

61. Мраморна плочка 0·27 м. широка, 0·02 м. дебела. Конникътъ en face, облѣченъ въ хитопъ и хламида, която се развѣва, напръга десната си ръка, въ която държи кратко копие. Конятъ е въ скокъ и настѣпва единъ възвишенъ прѣдметъ (олтарь?) съ прѣдното си десно копито; прѣдъ олтаря като че-ли стои женска фигура. Подъ коня тичатъ четири животни: куче, което напада глигана, и двѣ други животни, които не се познаватъ ясно.

62. Мраморна плочка 0·30 м. висока, 0·23 м. широка. Изображеніето е сѣщото, както на бр. 61; подъ коня тичатъ само двѣ животни: куче напада глигана. Релефътъ е изработенъ доста хубаво и се отличава съ живостъ.

63. Мраморна плочка 0·20 м. висока, 0·15 м. широка. Изображеніето на конника е сѣщото, както на бр. 61. Прѣдното десно копито на коня настѣпва четвероностраненъ олтарь. Прѣдъ коня стојатъ двѣ женски лица, които едвамъ се познаватъ;

задъ коня личи глава на третя фигура. Подъ коня едвамъ се виждатъ двѣ животни: куче и глиганъ. Релефътъ е плоскъ, доста изтрптъ и просто направенъ.

64. Мраморна плочка, 0·17 м. висока, 0·14 м. широка. Конникътъ въ хламида, хитонъ и съ кратко копие въ рѣка, ѳзди на десно; конятъ е въ галопъ; подъ коня двѣ животни. Направата на релефа е, както на прѣдния.

65. Мраморна плочка 0·19 м. висока, 0·13 м. широка, горѣ по-тѣсна и закржлена. Конникътъ en face, въ хитонъ и хламида, върви на десно; десната му рѣка е положена на шията на коня. Направата на релефа е първобитна.

66. Мраморна плочка 0·15 м. висока, 0·12 м. широка, горѣ закржлена. Изображението е същото, както на бр. 65, но направата на релефа е съвсѣмъ първобитна, и релефътъ е толкова плоскъ, че едвамъ се познаватъ чертитѣ на конника.

67. Уломъкъ отъ мраморна плочка съ конника, отъ същия размѣръ и направа, както прѣдния; упазена е само долната половина отъ плочката.

68. Мѣстонахождение неизвѣстно. Уломъкъ отъ високъ мраморенъ релефъ на конникъ, хубаво изработенъ, но поврѣденъ и изтрптъ. Упазенъ е само бюстътъ на конника и главата на коня. Надъ релефа е билъ надписъ, отъ който сж упазени само слѣднитѣ букви:

ZOK IAS
ISKOTYOS

Подиръ К въ първия редъ слѣдватъ още двѣ букви, които не могатъ ясно да се различатъ; четенъето на втория редъ е: . . . ις Κότος. Срав. *Dumont*, *Inscr.* № 5, 62^a: τέχνους κότος.

69. С. Дедекъой, Новозагорска околия. Въ една могила, разкопана прѣзъ 1888 год. въ землището на с. Дедекъой. Високъ релефъ (*haut relief*) на конникъ, издѣланъ отчасти въ видъ на статуйка, 0·14 м. високъ, основата е 0·14 м. широка, 0·03 м. дебела. Конникътъ въ хитонъ и хламида, която се познава само на гръдитѣ му, ѳзди на десно. Главата на конника и десната му рѣка сж отчужени; също така липсува главата, краката и опашката на коня. Подъ коня се вижда глиганъ, клекналъ на прѣдната си десна нога.

70. С. Крамолинъ, Севлиевска околия. Плоча, намѣрена въ землището на с. Крамолинъ въ мѣстността, наричана „Селище“, въ която селянитѣ изкопавали стари тухли и керамиди. Плочата е отъ мраморъ, 0·30 м. висока, 0·31 м. широка, горѣ по-тѣсна и закржлена. Конникътъ en face е облѣченъ въ хитонъ и хламида, която слабо се развѣва; десната му рѣка е положена на шията на коня. Конятъ е въ ходъ на десно; гривата

образува на челото му чериниъ. Прѣдъ коня куче напада глингана, а задъ коня стои жещка (?) фигура, която държи опашката на коня.

Горната и долната рамка на reliefa иматъ надписи, отъ които горниятъ е изтритъ. Долниятъ надписъ съдържа слѣднитѣ два реда:

HERCVLANVS ACTOR FL GEMELLI VO
TVMSOLVIT

които се четатъ: *Herculanus actor Fl. Gemelli votum solvit*. Вж. обр. XV, фиг. 1.

71. С. Честалево, Къзълъ-Агачка околия. Мраморна плоча съ изображение на конника, която отдавна се назила въ църквата Св. Троица, безъ да се знае, дѣ, кога и отъ кого била намѣрена. Плочата е 0·51 м. висока, 0·42 м. широка. Конникътъ, облѣченъ въ краткъ хитонъ, прѣнасанъ и хламида, която се разивва отъ плещитѣ му, ѣзди на десно; десната му ржка е вдигната; палецътъ, показателниятъ и срѣдниятъ голѣмъ прѣстъ сж исправени, а другитѣ два прѣста притиснати къмъ дланята (срав. по-горѣ бр. 24^a). Конятъ е въ скокъ, и прѣднитѣ му крака сж вдигнати надъ низкъ четвеространенъ жертвеникъ. Гривата образува на челото на коня чериниъ. Изъ задъ жертвеника се подава глава на глингана, когото напада едно куче. Подъ reliefa има надписъ отъ слѣднитѣ три реда:

ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΣΤΑΡΑΣΚΗΝΩ
ΠΟΣΣΕΒΕΙΟΥΣ ΠΠΕΡΕΑΓ
ΝΙΔΙΩΝ

Въ първия редъ задъ ΑΠΟΛΛΩΝΙ слѣдва знакъ подобенъ на буквата X, който може би да е поставенъ вмѣсто раздѣлителенъ знакъ; такъвъ знакъ, но по-малко ясенъ, се намира прѣдъ буквата Α въ сжщата дума. Въвъ втория редъ не е сигурно четепьето на първата буква, която повече прилича на Π отколкото на Δ. Надписътъ може да се чете така:

Ἀπόλλωνι Σταρασκηνῶ
Πόσσης Βεΐθουος ὑπὲρ ἑαυ[τοῦ]
[καὶ τῶ]ν ἰδίων [ἀνέθηκεν]

Въ надписа е забѣлжителенъ географическия епитетъ на Аполона: *Σταρασκηνός* произведенъ отъ тракийското мѣстно име, което може би да е имало форма *Στάρασκα*. За *Πόσσης*, което сжщо е тракийско име, срѣщаме аналогични примѣри въ единъ надписъ отъ Варна, срав. *Dumont, Mélanges* 113^a 28: *Πόσσης Ξέωνος, Πόσσης Διογένου, Διονύσιος Πόσσης*. Вж. обр. XVI.

72. С. Мечка, Панагюрска околия. Мраморна плочка съ изображение на конникъ, 0·20 м. висока, 0·19 м. широка; десниятъ

край на плочката е отчупенъ. Конникътъ en face, облеченъ въ хитонъ, прѣпасанъ и въ хламида, която се развѣва отъ плещитѣ му, вѣди на десно; десната му рѣка е вдигнѣта и държи кратко копие. Конятъ е въ скокъ; гривата образува на челото му перчинъ. Прѣдъ коня стојтъ двѣ фигури съ було на главитѣ; задъ коня стои третя фигура и държи опашката на коня; подъ коня куче напада глигана. Конникътъ е прѣдставенъ доста живо. Вж. обр. XIV, фиг. 1.

73. Мѣстонахождение неизвѣстно. Мраморна плочка 0·21 м. висока, 0·20 м. широка. Конникътъ както прѣдния. Подъ коня на десно тича разяренъ левъ, прѣдъ когото куче (?) клекижло на земята. Прѣдното десно копито на коня настѣпва низкъкъ жертвеникъ, до който стои женска фигура и задъ нея — дръвче съсъ змия. Конникътъ е живо прѣдставенъ. Вж. обр. XIV, фиг. 4.

74. С. Диканя, Радомирско. Срав. Сбм. VIII, стр. 76. Вж. обр. XIV, фиг. 3. Отъ надписа се научваме, че плочката била посветена не на изображения герой-конникъ, а на Ескулапа.

75. Габрово. Срав. Сбм. VIII, стр. 78. Вж. обр. XV, фиг. 2.

На опачината на плочата се забѣлѣзватъ парчета отъ римски хорозанъ, отъ което можемъ да заключаваме, че била заидана въ светилището на героя.

76. С. Бѣла Черква, Паскалевска околия. Мраморна плочка 0·14 м. висока, 0·13 м. широка. Конникътъ en face, въ хитонъ и хламида, вѣди на десно, главата му е покрита съ шапка, десната му рѣка е вдигнѣта. Конятъ е въ ходъ. Подъ коня неясно се забѣлѣзва лѣвъ и подъ него змия (?), която конятъ настѣпва съ прѣдното си десно копито. Прѣдъ конника стои мжжка фигура задъ триножна трапеца (mensa tripes) съ сложена на нея гостба, както се вижда, риба. Надъ тая фигура се вижда табла съ гостба (хлѣбове?) и бюстътъ на друга фигура; между нея и главата на конника личѣтъ два знака въ форма на ХХ и единъ кръгълъ знакъ. Задъ конника се подава третя фигура. За тая любонитна плочка, която освѣня конника прѣдставя мотиви отъ погрѣбално гощаванье, ще поговоримъ отдѣлно въ свързка съ другъ релефъ, който съдържа подобни мотиви. Вж. обр. XIII фиг. 2.

II. Релефи съ изображение на Артемида.

Споредъ Херодота (книга V, 7), народнитѣ божества на тракийцитѣ съ били: Аресъ, Дионизъ и Артемида; споредъ сѣция историкъ (книга IV, 33), Артемида особено се почитала огъ женитѣ въ Тракия и Пеония. И паметницитѣ на Тракия свидѣтелствуватъ за голѣмата разпространеностъ на Артемидиния култъ въ тая страна. Въ областта около града Филипи, която

първенъ е принадлежала къмъ Тракия, били намѣрени многобройни скални скулптури,¹⁾ въ които Артемида е изобразена като ловджийка; ту високо подпрѣтъжта, бързо и живо крачи напредъ; лѣвата ѝ ржка е протегнѣта и държи лжкъ, а десната вади стрѣла отъ нарамения тулъ, както я виждаме изобразена на нѣкои тракийски монети на градоветъ Anchialos, Deultum, и Koila; ту съ куче прѣслѣдва елена или съ колѣното си настѣпва гърба на коопутата, та я притиска къмъ земята. Въвъ всичкитѣ изображения се забѣлѣзва влияние на тракийската религия. Култътъ на тази изпърво тракийска богиня се удомилъ въ Атика вече въ 5 стол. пр. Хр. Свѣдѣния за това намираме у Платона, Polit. I 327—328, който разказва, какъ Сократъ се е отпавилъ въ Пирея да гледа тържеството, устроено тогава първи пътъ въ честь на Бендисъ, което е тракийското название на Артемида. Тържеството се състояло отъ народно шествие на атинянитѣ, въ което участвувалъ нарочно единъ отъ присѣтствующитѣ въ Атина тракийци, очевидно съ цѣль, да се уважтъ при тържеството народнитѣ тракийски обичаи. Вечеръта послѣдвало шествие съ запаалени главни (*Δαριπιδυφορία*) и то *на конье*, което било за атинянитѣ нѣщо ново и слѣдователно тракийско.

Тракийцитѣ, на които народната страсть е била война, ловъ и ѣздене на конь, не могли да си прѣдставжтъ своята богиня Бендисъ или Артемида иначе, освѣнъ като дива ловджийка, която като буря вѣрлува изъ сиѣжнитѣ планини и горскитѣ долини. Символитѣ на Артемида като ловджийка сж: стрѣла или копие, лжкъ, главня и отъ животнитѣ куче, елень, глиганъ. Съ тия епитети срѣщаме Артемида изобразена въ тракийскитѣ релiefs, отъ които въ Народния музей въ София се съхраняватъ слѣдитѣ:

1. Мраморна плочка 0·20 м. високи, 0·20 м. широка, 0·02 м. дебела. Плочката била намѣрена въ околността на с. Садина, Поповска околия, въ мѣстността „Несина,“ дѣто били открити и останки отъ стари видове. Артемида, облѣчена въ дългъ хитонъ и съ нараменъ тулъ (стрѣлникъ), en face седи на елень, гърбомъ обрнѣта къмъ главата му. Десната ѝ ржка е вдигнѣта и държи запаалена главня, а лѣвата вдига за задни крака уловения заекъ, захапавъ въ муцуната отъ ловджийско куче. На лѣво отъ елена, върху обла подставка стои женски идолъ (Церера?), облѣченъ въ дългъ прѣпасанъ хитонъ; десната ржка на идола е вдигнѣта и държи запаалена главня, а лѣвата е спуснѣта.

¹⁾ Сравни *Heuzey et Daumet*, Mission arch. de Macédoine стр. 80 и *Roscher*, Lexicon der griech. u. röm. Mythologie: *Bendis*. Отъ многобройнитѣ надписи, намѣрени въ Гол. Кутловица, голѣма часть се отнася до култа на Дилна (Артемида).

Надъ релефа има слѣдния надписъ:

ΑΓΝ ΘΕΑΑΡΤΕΜΙΔΙ¹⁾

А подъ релефа се чете:

ΑΡΤΕΜΕΙΣΙΑΑΡΤΕΜΩΝΟΣ²⁾
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Двата надписа се четатъ така:

Αγνή Θεά Ἀρτέμιδι
Ἀρτεμισία Ἀρτέμωνος
ἀνέθηκεν.

Слѣдователно релефътъ е оброченъ, посветенъ на „дѣвствената Артемида“ отъ Артемизия Артемонова. Собственото име Ἀρτεμισία не е неизвѣстно въ надписитѣ отъ Тракия: Срав. *Dumont, Mélanges* № 70. и № 44., гдѣто се срѣща формата Ἀρτεμισιάς въ надписъ отъ Пловдивъ; и дѣветѣ имена сж произведени отъ корена Ἀρτεμιδ. — Епитетътъ ἀγνή прѣчиствъ, дѣвственъ, особено се прилага на Артемида и Персефона, срав. *Pape, Wörterbuch der griech. Sprache*. Срав. обр. XVII, фиг. 1.

2. С. Бистрилица, Берковска околия. Мраморна плочка 0·22 м. висока, 0·20 м. широка, горѣ закръглена. Плочката била намѣрена прѣди 18 години въ землщето на с. Бистрилица, въ мѣстността „Изворъ“. Артемида сж було на глава и парамень тулъ, en face, слѣди на елень, гърбомъ обръвжта къмъ главата на елена. Десната ръка ято че ли вади стрѣла отъ тула, когато лѣвата държи лъкъ. Задъ гърба на елена стои дръвче (?). Главата на елена е извита назадъ. Подъ елена, който сж прѣднитѣ крака настъпва нѣкакъвъ възвишенъ прѣдметъ, се подава глиганъ, който тича на лѣво. Подъ релефа има надписъ, на който буквитѣ плитко сж издѣлбани и, при грапавата повърхность на плочата, слабо личатъ; надписътъ е този:

ΜΑΙΣΙΑΔΑΛΟΥΕΥΧΙ[N]

Въ втория редъ вѣроятно е слѣдало ΑΝΕΘΗΚΕΝ, но виждатъ се само нѣколко чертички. Надписътъ може да се чете така:

Μαῖς Διάδου εὐχὴν
[ἀνέθηκεν]

Плочката е оброчна. За обяснението на Μαῖς, можемъ да посочимъ: Μαῖ-εὐχὴς, баща на тракийския царъ Севтеса (Хенорh. *Anabasis* VII, 2, 32. 5, 1.). За Διάδου сравни *Tomasehek, стр. 389*. Срав. обр. XVII, фиг. 2.

3. Мраморна плоча 0·17 м. висока, 0·15 м. широка. Плочката е донсена отъ с. Враждебна, Софийска околия, но самото ѝ мѣстонахождение не е извѣстно. Изображението на Артемида е почти сходно съ прѣднето; глиганътъ и дръвчето липсuvatъ.

¹⁾ Буквитѣ ΘΕ. ΡΤΕ сж следниши.

²⁾ Буквитѣ ΡΤΕ, ΩΝ, ΟΣ сж следниши.

III. Релиефи съ изображение на Митрасъ.

Култътъ на Митрасъ, който, споредъ общото сега прѣдположенне, произхожда изъ Персія, изпърво уединено се явява въ Гърция, и то отъ врѣмето на Александра Велики.¹⁾ Римлянитѣ се запознавали съ тоя култъ въ войнитѣ съ киликийскитѣ морски разбойници, покорени отъ Помпей. Отъ голѣмото число на намѣренитѣ до сега паметници се вижда, че тайнствениятъ култъ на Митрасъ отъ 2. стол. слѣдъ Р. Хр. пататъкъ се разширилъ почти въ всичкитѣ земи на всемирната римска държавя, особено съ съдѣйствието на легионарнитѣ войници, които обичали да се посвещаватъ въ тайнитѣ на тоя култъ, и отъ самитѣ римски императори, които вѣрвали, че се намиратъ подъ покровителство на почитания отъ тѣхъ Митрасъ, когото наричали *Sol Invictus*; нѣкои императори, както на примѣръ Аврелианъ,²⁾ даже считали себе си за намѣстници на Митрасъ тукъ на земята.

Въ що се е състояла вѣрата въ Митрасъ, не е още достатъчно изяснено, защото паметницитѣ, пóвечето релиефи, почти всѣкога прѣдставятъ сжщия мотивъ: жертвата на бика, когото убива слънце-юноша. Споредъ Страбона, който казва за персийцитѣ, че τριῶσι δὲ καὶ ἥλιον, ἐν καλοῦσι Μίθραν, Митрасъ билъ тождественъ съ слънцето. Толкуванъето на самото име Митрасъ не е сигурно; той стои между Ормузда и Аримана³⁾ и затова се казва *μεσότης*; той се родилъ на 25 декември отъ скала (ἐκ πέτρας γεγενῆσθαι)⁴⁾ и се почита въ пещери (ἐν σπηλαίοις), където закарвалъ добитчета (отъ дѣто произлиза названнето му βούβλιπος *abactor boum*, както Хермесъ).

Култътъ на Митрасъ билъ извѣстенъ и въ древна Тракия и Македония, като провинции на римската империя. Това доказватъ намѣренитѣ въ България паметници на Митрасъ, отъ които тукъ се описватъ само релиефитѣ, що прѣдставятъ образа на Митрасъ:⁵⁾

1. С. Кюльово, Кюстендинска околия. Мраморна плоча 0·40 м. висока, 0·35 м. широка, горѣ малко побѣсна и закръглена. Пло-

¹⁾ Срав. *Baumeister*, *Denkmäler des klassischen Alterthums* стр. 924.

²⁾ Многобройни сж монетитѣ на Аврелияна, върху които на опацето е изобразенъ богъ на слънцето или самиятъ императоръ съ надписъ: *Soli Invicto*. Сжщиятъ типъ имагъ и нѣкои монети на императора *Probus*, сѣчени въ Сердика, които имагъ на опацето знакове MS MS MS MS MS
КАА' КАВ' КАГ' КАД' КАА, КАВ, КАГ, КАД.

³⁾ Срав. Сбл. кн. VIII и X: *Драгомановъ*, Забѣлѣжки върху славянскитѣ религиозно-етически легенди.

⁴⁾ *Archaeol. epigraph. Mittheil.* II стр. 33 *Maionica, Mithras Felsengeburt.*

⁵⁾ Цѣлень списъкъ на извѣстнитѣ до сега фигурални паметници, отнесенъ до култа на Митрасъ, е издаденъ: *Dumont*, *Catalogue sommaire des monuments figurés relatifs au cult de Mithra*, вж. *Revue archéologique* 1892.

чата била намѣрена въ мѣстността „Кралъ-Маркова стѣнка“ до с. Коньово. Тя е запазена доста добре.

Главниятъ образъ прѣдставя известната жертва на бика. Главната фигура, както и въ другитѣ релефи на Митрасъ, е юноша, облѣченъ въ хитонъ, който е прѣпасанъ и досѣга почти до колѣнѣ; отъ плещитѣ му се развѣва хламидата, скопчена на десното рамо; къдравата му глава покрива високата фригийска шапка (въ видъ на каукъ съ остъръ върхъ). Юношата въ бѣгъ на десно поразилъ едъръ бикъ, когото съ лѣвото колѣно притиска къмъ земята, когато съ десния кракъ настѣпва десната задна нога на животното; съ лѣвата рѣка тегли назадъ главата на бика, а съ десната забива въ врата му краткъ ножъ. На лѣво и на десно стоѣтъ en face двама юноши въ сѣщото облѣкло, както главната фигура; лѣвиятъ държи въ десната си рѣка главня, склонена къмъ земята, а на десния се вижда само десното рамо; освѣнъ това и двата държатъ въ лѣвата рѣка по една кратка, слабо извита гѣга (pedum). Обикновено въ Митрасовитѣ релефи двамата юноши държатъ: единиятъ вдигнѣта нагорѣ главня, а другиятъ главня, обѣрнѣта надолу (означение на день и нощ).

Надъ главата на бика се виждатъ два малки бюста. Подъ корема на бика по земята лази змия, подъ която вѣнъ отъ главния образъ се подава глава на куче. Надъ релефа въ горната рамка е изваянъ гарващъ, който гледа жертвата, и седемъ жертвеници. Подъ главния релефъ се виждатъ сѣднитѣ три образи: 1) Мѣжка фигура въ фригийско облѣкло държи лѣвата си рѣка върху главата на човѣкъ, който колѣнѣчи прѣдъ нея. 2) Мѣжъ, който носи бика на десното си рамо, върви на десно; до него се вижда родениятъ отъ скалата Митрасъ (?). 3) Колесница, въ която сѣ впрегнѣти нѣколко конѣ, ѣзди на десно. Юздата на конѣтѣ държи една гола фигура, когато въ колесницата стои мѣжъ въ фригийско облѣкло. И надъ третѣ образи се извиа по единъ сводъ. Срав. обр. XVIII.

2. София. Уломъкъ отъ плоча съ изображение на Митрасъ. Уломъкътъ е 0.50 м. високъ, 0.58 широкъ, 0.08 дебелъ. Горната и десната частъ на плочата сѣ отчупени. Плочата била намѣрена прѣзъ 1891 год. при копанье основи за къщата на братя Х. Янкови, до църквата св. Кралъ въ София. Плочата е раздѣлена на три прѣградки: горвата прѣдставя главния образъ, какъ Митрасъ коле бика, но горната частъ на тѣлото му до поясъ липсува; сѣщо и главата на бика е отчупена. Задъ това е изобразенъ човѣкъ, ѣздецъ на бикъ, на десно, облѣченъ съ хламида, която се развѣва задъ него; прѣдъ тая фигура се забѣлѣзватъ само нозѣ на юношата които стоѣтъ на лѣво отъ главната фигура. Скорпионъ щипе мждѣтѣ на бика.

Втората прѣградка съдържа слѣднитѣ образи:

1) Родения изъ скалата Митрасъ (?). 2) Мжжъ въвъ фригийско облѣкло и хламида, която се развѣва задъ него, стѣпва съ прѣдния си десенъ кракъ върху единъ възвишенъ прѣдметъ (олтарь?) и държи съ лѣвата си рѣка нѣкакъвъ прѣдметъ, който прилича на рогъ, надъ главата на човѣка, който колѣнчи прѣдъ него. 3) Пируецъ двойца, мжжъ и жена, отъ които се виждатъ само бюстчетѣ, лежатъ опрѣни о лѣвия лакътъ. Десната рѣка на лѣвата фигура е вдигнѣта и държи чаша. Прѣдъ тѣхъ стои кратеръ съ вино. И надъ двата образа се издига по единъ сводъ. 4) Лѣвъ, който върви на лѣво. 5) Колесница, която теглятъ нѣколко конѣ, върви на десно. Юздата на конѣтъ държи една гола фигура, когато въ колесницата стои мжжъ въвъ фригийско облѣкло; хламидата му се развѣва задъ него. Надъ тия образи подъ тѣлото на бика лази змия на десно.

Въ третя прѣградка тичатъ на десно куче и подиръ него гмигавъ. Тукъ се чете и слѣдниятъ надписъ:

ΘΕΩΝΕΙΚΤΩΛΩ
ΓΙΟΥΑΜΑΞΙΜΟΣΥΠΕΡΕΥΤΟΓΚΑΙΤΩΝ

Надписътъ гласи:

Θεῷ ἀνικίτῳ δῶρον?
Γ. Ἰούλιος Μάξιμος ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν [ιδίων.]

Слѣдователно релефътъ билъ подаренъ (δῶρον) на „непобѣдимия богъ“ (Θεῷ ἀνικίτῳ Deo invicto) отъ римлянина Гая Юлия Максима.

3. Голѣма Кутловница (Фердинандово). Мраморна плоча 0·32 м. висока, 0·46 м. широка, 0·05 м. дебела. Сѣщо изображение на Митрасъ бико-убицъ, както онова подъ бр. 1, съ тази само разлика, че главата му крие низка шапка, и ясно се разпознаватъ тѣснитѣ ногавици (ἀναξυρίδες), въ които Митрасъ е облѣченъ. Къмъ раната на бика лази змия и скача куче, за да лижѣтъ кръвта му. На лѣво и на десно отъ Митрасъ стоѣтъ двамата юноши съ главнитѣ. Подъ бика се вижда шкорпионъ. На рамката надъ главния образъ, който е прѣдставенъ въ пещера, били изваяни вѣроятно седемъ жертвеници, отъ които се виждатъ само два, защото горниятъ край на плочата е отчупенъ. На лѣво отъ главния образъ сѣ изобразени: бюстътъ на слънцето съ корона отъ лѣчи на главата, прѣдъ него гарванъ, който гледа жертвата, и подъ тѣхъ лѣвъ, седналъ на задни крака. На десно се вижда бюстътъ на луната съ полумѣсеца, подъ нея родевиятъ изъ скалата Митрасъ, съ рѣцѣ вдигнѣти нагорѣ и съ фригийска шапка на глава. Отдолу се чете слѣдниятъ надписъ:

DEO·SAN
 CTO·IN
 VICTO·LVCAIVS·EX·VOTV̄P̄

Надписътъ гласи: Deo Sancto invicto Lucaius ex votu po [suit].
 Описанитѣ тукъ три релефи на Митрасъ се съхраняватъ
 въ Нар. Музей въ София.

4. Татаръ-Пазарджикъ. Барелефъ раздѣленъ на три прѣ-
 градки; 0·60 м. дълъгъ, 0·30 м. високъ. Първата прѣградка е
 отчупена. Втората прѣградка: Митрасъ коле бика; на лѣво
 фигура права, съ фригийска шапка на глава, до нея друга не
 до тамъ ясна, която прилича на молителъ; на десно тракийскитѣ
 ковникъ, който върви на лѣво. Трета прѣградка: лѣвъ въвъ
 галопъ; кратеръ съ вино, поставенъ до двѣ фигури, лежещи
 прѣдъ триножна трапеза (mensa trípēs); едната отъ фигуритѣ
 е овѣнчана съ вѣнецъ отъ листа, а другата има фригийска
 шапка на глава; колесница, теглена отъ два коня, ъзди на десно;
 въ колесницата стојатъ двѣ фигури, които взаимно се под-
 пиратъ о раменѣтѣ си. Подробноститѣ на релефа не сж до
 тамъ ясни. Релефътъ билъ намѣренъ въ с. Елидере, Т.-Пазар-
 джишка околия. Срав. Dumont, Les inscriptions стр. 10, № 11.

IV. Релефъ съ изображение на Херакла.

1. Мраморна плочка 0·29 м. висока, 0·20 м. широка, горѣ
 по-тъсна и закръглена. Плочката била намѣрена въ околността
 на Пловдивъ, но самото ѝ мѣстонахождение не е извѣстно.
 Десната рамка на плочката е отчупена.

Релефътъ прѣдставя Херакла en face, безъ брада, малко раз-
 краченъ на лѣво съ десната нога, голъ; десната му рѣка е вдиг-
 нжта и държи кривакъ, лѣвата държи за гърба лѣвъ, който стои
 на прѣднитѣ си крака, когато заднитѣ му сж вдигнжти на горѣ.

Надписътъ надъ релефа обяснява, че плочата била по-
 светена на Херакла, съсъ слѣднитѣ думи:

ΚΥΡΙΩ ΗΡΑΚΛΕΙ

Подъ релефа слѣдва името на пожертвувателя:

ΚΟΤΥΣ ΚΟΥΡΕΙΟΥ ΔΩ

Двата надписа се четжтъ:

Κυρίῳ Ἡρακλεῖ

Κότυς Κουρείου δῶ(ρον?)

Въ надписа δῶ може би да е изважно вмѣсто δῶ само по
 погрѣшка.

2. Пчелинци, Радомирска околия.

Мраморна плочка 0·33 м. висока, 0·17 м. широка, горѣ за-
 кръглена. Плочката била намѣрена въ нивата на Ат. Минковъ
 прѣзъ 1891 год.

Релефътъ прѣдставя Херакла en face, брадатъ, малко раз-
краченъ на лѣво, голъ; десната му ржка се опира о кринакъ,
а лѣвата държи лъвска кожа.

Надписътъ подъ релефа:

ΚΥΡΙΩ ΗΡΑΚΛΑ :

Надписътъ надъ релефа:

ΜΑΡΚΟΣ ΓΑΙΟΥ ΕΥΧΗΝ.

Буквитъ ΩΠР сж съединени. Двата надписа се четжтъ така:

Κυρίῳ Ἡρακλεῖ
Μάρκος Γαίου εὐχῆν.

V. Нѣколко надписа.

1. Прѣвъ минжлата година сборката отъ античнитѣ бронзени
фигурини, вази и други подобни прѣдмети въ Народния Музей
се обогати съ една бронзена подставка съ единъ любопитенъ
надписъ. Подставката е 0·06 м. висока, 0·14 м. дълга, 0·06 м. ши-
рока и вжтрѣ праздна. Тя е служила за базисъ на двѣ броп-
зени статуйки на Зевса и Хера, което можемъ да заключимъ
отъ надписа, издѣлбанъ на прѣдната дългнеста страна.

Надписътъ съдържа слѣднитѣ петъ реда:

ΘΕΟΙΣ ΕΠΗΚΟΟΙΣ ΔΙΑ ΚΑΙ ΗΡΑ
ΑΛΑΑΙΒΡΙΝΟΙΣ ΔΙΑ ΙΕΡΕΩΣ
ΑΥΞΑΝΟΝΤΟΣ ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ
ΤΟΚΟΙΝΟΝΤΩΝ ΔΙΟΣΚΟΡΩΝ
ΕΥΤΥΧΩΣ

Надписътъ е добръ упазенъ, освѣнъ буквитъ ΕΡΜ въ третия
редъ и ΩΝΔ въ четвъртия редъ, дѣто стѣзната на подставката
е пробита.

Надписътъ се чете така:

Θεοῖς ἐπηκόοις διὰ καὶ Ἡρα
Ἀλααιβρινοῖς διὰ ἱερέως
Αὐξάνοντος Ἑρμογένους
τὸ κοινὸν τῶν Διοσκόρων
εὐτυχῶς.

Надписътъ е оброчентъ; отъ него се научваме, че статуй-
китѣ, които вѣроятно стояли върху подставката, били посветени
на Зевса и Хера, които въ надписа иматъ епитетъ Ἀλααιβρινοί,
произведенъ отъ името на мѣстото, дѣто тия божества били
почитани, вѣроятно Ἀλαα-βρία, което е сложно отъ Ἀλαί, Ἀλαῖαι
солници, сирѣчь мѣста, дѣто се добива соль (срав. *Rare*,
Wörterbuch der griechischen Eigennamen) и -βρία, което значи
πόλις, градъ, оградено мѣсто. Аналогични имена сж: Μεσημ-βρία,
Σελωμ-βρία и Πολυτο-βρία (старото название на града Aenus, за

което срав. *Dumont*, *Mélanges* p. 501). Подставката била намърена въ Тракия, но за сега не се знае по-точно нейното мѣстонахождение; за да можемъ приблизително да опрѣдѣлимъ положението на *Ἀλαα-βρία*.

Освѣтъ *Κοινὸν τῶν Διοσκόρων*, което срѣщаме въ надписа, извѣстни сж отъ тракийскитѣ надписи: *κοινὸν Θρακῶν*, *Dumont*, *Mélanges* № 29, *κοινὸν τῶν ἐπὶ Θρακίης Ἑλλήνων*, *ib.* № 37, *κοινὸν κωμῆδων* (дружина или общество на ловци), *ib.* № 42, *κοινὸν Θρακῶν ἐν Φιλιπποπόλει* на монетитѣ, срав. *Eckhel*, *Doctrina numismorum veterum* IV p. 430 ss. и *Mionnet*, *G.* II, 468.

2. Гранитна колона 2·30 м. висока; горниятъ диаметръ 0·32 м., долниятъ 0·35 м. Колоната била намърена въ с. Долистово, Дупнишка околия, по казватъ, че била допесена въ това село отъ градицето „Цѣричица“, което се намира къмъ юго-западъ отъ Голѣмо Село, надъ р. Разметѣница и дѣто нѣблизо въ мѣстността „Силвирня“ се пздигатъ три голѣми могили (Срав. *Jireček*, *Cesty* стр. 451).

Поврѣхността на колоната е доста извѣтрѣла, и за това трудно е четенъето на надписа, съдържащъ слѣднитѣ двадесетъ реда:¹⁾

ΟΙΚΩ
 ΟΕΙΩΚΕΤΟΙΣ
 ΟΛΥΜΠΟΙΣ
 ΘΕΟΙΣΟΠΕΡΙΣ
 ΔΙΟΓΕΝΗΣΑΔΥΠΟΙ
 ΟΓΑΦΛΑΟΣΓΕΛΖΟΣ ΠΙΖΟΣ
 ΚΛΑΓΑΤΤΑΛΟΣ
 ΦΛΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΣ
 ΤΑΡΣΑΣΜΕΣΤΙΚΕΝΘΟΙ
 ΔΥΧΑΣΕΠΤΑΚΟΡΟΠΛΟΥΤΙΟΣ
 ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΣΑΔΕΞΑΝΔΡΟΙ
 ΔΕΙΟΣΔΙΝΕΟΣ
 ΙΟΥΛΙΑΝΟΣΚΑΜΟΙ
 ΡΑΙΣΚΗΠΟΡΟΣ
 ΑΠΟΛΛΩΝΙΣΟ ΙΟΥΡΟΣ
 ΟΡΦΕΓΣΜΑΚ ΕΩΣ
 ΕΠΤΕΖΕΝΙΣ ΠΤΟΣ
 ΜΕΣΤΙΚΕΝΘΟΣΡΑΠΗΛΟΣ
 ΕΠΕΙΣΥΝΑΡΧΙΑΣ

¹⁾ Въ петиятъ редъ ΗΣ и въ деветия редъ ΜΕ сж соединени.

Надписътъ може да се чете така:

Ὀὐκὼ θεῖω καὶ (καὶ) τοῖς Ὀλυμπίοις θεοῖς οἱ ἱερεῖς (ιερεῖς). Διογένης Ἀλύπου, Ὀβλιφίλος Γέλως (?). . . . Πέζως (?), Κλαύδιος Ἀτταλος, Φλαούιος Ἀπολι-
 νάριος, Τάρσας Μεστικένθου, Δίνας Ἑπτακόρου Πηλουίδιος (?) Ἀλέξανδρος
 Ἀλεξάνδρου, Δεῖος Δίνεος, Ἰουλιανός Καμο . . . , Ῥαισχίπορος, Ἀπόλλωνιος . . . ,
 Ὀρφεύς Μακ . . . , Ἑπτέξενις . . . ιτος, Μεστίκενθος . . . , ἐπὶ συναρχίας . . .

Споредъ формулата οὐκὼ θεῖω, която отговаря на латинската domui divinae „на божествения домъ," сирѣчь „на императорската божествена фамилия," може да се прѣдполага, че надписътъ се пада еждѣ края на 2. столѣтне слѣдъ Р. Хр., откогато формулата domui divinae по-общо се срѣща въ надписитѣ.

Колоната била издигнѣта въ честь „на божествения домъ и на олимпийскитѣ богове“ отъ цѣла дружина свещеници или жреци, между които намираме нѣколко тракийци, както доказватъ слѣднитѣ собствени имена тракийски: Τάρσας Μεστικένθου, Δίνας Ἑπτακόρου, Δεῖος Δίνεος, Ῥαισχίπορος, Ὀρφεύς Μακ . . . , Ἑπτέξενις . . . ιτος, Μεστίκενθος Ῥάπηλος (?). Срав. Dumont, Mélanges p. 555. Mémoires Greek Coins Thrase p. 206 име на единъ тракийски царь. Mestitu ib. 114 g^{na}; отъ сѣщия корень произхожда и Μεστικένθης. За имената сложни съ -Кένθης, -Centhus споменѣхме по-горѣ. — Τάρσας: Dum. № 74. въ единъ латински надписъ: Tarsa. — Ἑπτακόρος, срав. Ἑπτακένθης Ἑπταίταλος, Dum. № 12 и стр. 553. — Δεῖος или Δίος срав. Δεῖο, име на тракийското племе, което споменува Тукидидъ и Diobessi у Плиния, Dum. стр. 552. — Δίνης срав. Δεικένθης Βρυγχαζήρως въ извѣстния надписъ отъ Augusta Traiana (Стара-Загора) и други примѣри у Dum. стр. 552. — Ῥαισχίπορος е доста извѣстно тракийско име. Забѣлѣжително е, че се срѣща и Ὀρφεύς, което име е извѣстно само отъ още два други тракийски надписи отъ Маронеа: Ὀρφεὶ Καισιανῷ, Dum. № 110 b¹⁸ и отъ Самось: Διονύσιος Ὀρφέος, ib. № 113 a 27. Види се, че собственото име Орфей не е било рѣдко въ Тракия.

3. Въ свѣзка съ горния надписъ може да се спомене една мраморна плочка, върху която били изобразени Зевсъ и Хера; отъ плочката се угадила само десната половина съ извѣстния образъ на Хера, подъ който се чете името на пожертвувателя:

ΕΠΤΑΙΚΕΝΘΟΣ

слѣдователно: Ἑπταί-κενθός, което е тракийско име. Плочката е 0·21 м. висока, и била намѣрена въ с. Габеръ, Брѣвнишка околия.

4. Базисъ (подставка) отъ мраморната статуа на Хиген; отъ статуята се виждатъ само нозѣтѣ на богинята, хитонъ и долната частъ отъ кръгълъ жертвеникъ. Подставката е 0·40 м. дълга, 0·10 м. висока и съдържа слѣдния надписъ:

ΚΥΡΙΑ ΓΥΣΙΑ ΕΠΗΧΩΩ ΓΑΙΑΝΟΣ
ΓΑΙΟΥ ΓΕΓΕΑΜΕΝΟΕ ΑΝΕΘΗΚΕ
ΕΠΙΤΥΧΩΣ¹⁾

Надписътъ се чете така:

Κυρία Γύσια ἐπηχώω Γαϊανός
Γαίου γεγάμενος ἀνέθηκεν
ἐπιτυχῶς.

Подставката била намѣрена въ монастира св. Никола до Пещера, Радомирска околия, прѣзъ 1870 год.

5. Базисъ отъ мраморна статуйка, която вѣроятно прѣд-
ставяла Диониза, намѣрена въ Кюстендилъ (Pautalia). Подстав-
ката е 0·28 м. дълга, 0·07 м. висока, 0·07 м. дебела. Отъ фи-
гурата на Диониза се вижда върху подставката само десното
му ходило и лѣвиятъ му кракъ, малко разкراченъ надесно;
до него въ релефъ е изобразенъ Панъ, брадатъ, съ кози
космати носъ и съ кжса извита гегга (pedum) въ десната ржка,
възседналъ на единъ овенъ или козелъ (?).

Върху подставката има слѣдниятъ надписъ:

ΔΙΖΑΣ ΔΙΑΖΕΝΟΣΙΕ
ΡΕΓΩ ΔΩΡΟΝ²⁾

Надписътъ се чете така:

Δίζας Διάζενος Ιε-
ρεὺς δῶρον.

Групата, прѣдставяща вѣроятно Диониза съ Панъ, е била
посветена на сщщия богъ отъ Тракиѣца на име Δίζας Διάζενος,
който вѣроятно е билъ жрецъ (ιερεὺς) на Диониза.

¹⁾ Буквитъ: ΚΥ. ΜΕ. ΝΕ. ΘΗ. ΟΣ са съединени.

²⁾ Буквитъ: ΡΡ са следшени.

